

VODIČ KROZ EUROPSKU SIGURNOSNU I OBRAMBENU POLITIKU (ESOP)

Izdanie studeni 2008

**VODIČ KROZ
EUROPSKU SIGURNOSNU
I OBRAMBENU POLITIKU
(ESOP)**

Vodič, koji je 2005. godine uredilo Francusko predstavništvo pri Političkom i sigurnosnom odboru EU-a na inicijativu gospođice Sylvie Bermann, nadopunjen je prvi puta 2006. godine.

Verzija iz 2008. rezultat je zajedničkog rada u kojem su sudjelovali Laure Arnaud, Claire Belkhou, Thomas Bertin, Didier Chabert, Jean-Baptiste Demaison, Nicolas Démétriades, Guillaume de la Brose, Alexandre Monéger, Christophe Parisot, Céline Place, Laure Pourcher-Portalier, Christine Roger et Quentin Weiler uz podršku francuskog vojnog predstavništva pri Europskoj uniji.

Verziju vodiča iz 2008. preveo je Mario Jurić iz Ureda vojnog izaslanika pri Francuskom veleposlanstvu u Zagrebu.

Izdanje

studen 2008.

koordinacija i grafički dizajn

Jean-Baptiste Demaison
www.djb-webdesign.fr

SADRŽAJ

PREDGOVOR

POVIJEST

5

ESOP: PROŠIRENJE PODRUČJA DJELOVANJA

10

TEMELJI ESOP-A: STRUKTURE I POSTUPCI

23

OPERACIJE ESOP-A

42

SPOSOBNOST DJELOVANJA EUROPSKE UNIJE

64

LISABONSKI UGOVOR : EUROPSKA UNIJA KAO GLOBALNI SUDIONIK

75

ZAKLJUČAK I PERSPEKTIVE

DODACI

SADRŽAJ

PREDGOVOR

Europska sigurnosna i obrambena politika (ESOP - *European Security and Defence Policy*), koja predstavlja vojnu i civilnu operativnu sastavnicu Zajedničke vanjske i sigurnosne politike, (ZVSP - *Common Foreign and Security Policy*), danas je jedno od najdinamičnijih područja europske izgradnje.

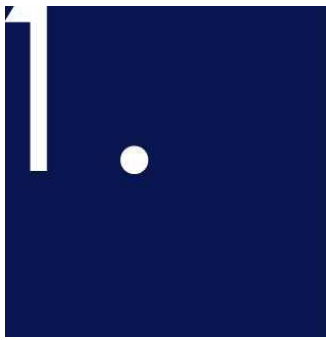
Od 2003. do danas, raspoređene su 23 operacije ESOP-a. Šest vojnih operacija, od kojih su najaktualnije one u somalskim vodama u borbi protiv piratskog djelovanja ili pak u Čadu i Srednjoafričkoj Republici kao podrška civilnoj operaciji Ujedinjenih naroda, služe kao dokaz spremnosti djelovanja Unije na vojnom području, uključujući samostalno djelovanje, kako na kopnu tako i na moru. Petnaest civilnih operacija pridonijelo je i dalje pridonosi rješavanju kriznih situacija posebice u pogledu pomoći u razoružanju, jačanja vladavine prava ili administrativnih sposobnosti, podrške reformama sigurnosnog sektora ili pak pomoći pri reformama policije i pravosuđa. Misija Europske unije na Kosovu, čije se razmještanje postupno odvijalo tijekom 2008. godine, predstavlja najambiciozniju misiju ikada zamišljenu u civilnom djelovanju.

Europska unija danas postupno preuzima sve veću ulogu na međunarodnoj sceni, sa strateškom vizijom, ugrađenom u Europsku sigurnosnu strategiju, s diplomatskim, civilnim i vojnim sredstvima upravljanja kriznim situacijama, koja nadopunjuju ostala raspoloživa sredstva (ekonomska, trgovačka, humanitarna i ona koja potpomažu razvoj). Prisutna je na europskom kontinentu, na zapadnom Balkanu, u Zakavkazju, ali jednako tako i u Africi, na Srednjem Istoku i u Aziji. Najnoviji događaji iz dubine mijenjaju prirodu politike Unije, odsada sposobne širiti svoje temeljne vrijednosti izvan svojih granica.

Kako zbog svoje relativne mladosti tako i zbog složenosti pitanja koja postavlja, ESOP još uvijek ostaje nepriznata politika. Upravo je cilj ovog kratkog vodiča olakšati razumijevanje ESOP-a istraživačima, studentima kao i vojnim i civilnim djelatnicima, posebice sve većem broju onih koji su pozvani obnašati dužnosti u europskim vojno-političkim institucijama ili sudjelovati u operacijama upravljanja kriznim situacijama EU-a. Ovaj je vodič nadopuna vodiču Zajedničke vanjske i sigurnosne politike koji je objavilo Ministarstvo vanjskih poslova.

Christine Roger

Veleposlanica, predstavnik Francuske Republike
pri Političkom i sigurnosnom odboru Europske unije

1 - POVIJEST

1. Kratki podsjetnik na ESOP
2. Početne etape ESOP-a: 1998.-2002.
3. Europska sigurnosna strategija

1.1. Kratki podsjetnik na ESOP

Zadirući u samo srce suverenosti država, ideja Zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP) dugo vremena nije nailazila na plodno tlo. Najvidljiviji znak još uvijek ostaje neuspjeh Europske obrambene zajednice (EDC - *European Defence Community*) iz 1954. godine.

Izuzeto iz Rimskog ugovora 1957., područje vanjske politike ponovno se pojavljuje u lipnju 1970. kada ministarstva vanjskih poslova Šestorice predlažu razvoj Europske političke suradnje (EPS - *European Political Cooperation*), što obilježava njeno rođenje. Izvještaj iz Davignona, objavljen u listopadu iste godine, definirao je njene ciljeve (usklađivanje pozicija, konzultacije i u tom slučaju zajedničko djelovanje) i metode (polugodišnje sastanke ministara vanjskih poslova, tromjesečne sastanke političkih direktora koji formiraju politički odbor).

Postupno se taj međuvladin proces okupljanja, temeljen na konsenzusu intenzivira (češći sastanci, puštanje u rad europske telegrafske mreže COREU nakon izvješća iz Kopenhagena 1973, osnivanje Trojke nakon izvješća iz Londona 1981.) te se kasnije posvećuje trećem poglavlju Jedinственог europskog akta (veljača 1986.) koji predstavlja pravni temelj za osnivanje njegovog Glavnog tajništva, stavljenog pod upravu Predsjedništva.

Ugovor o Europskoj uniji (prihvaćen u Maastrichtu 7. veljače 1992., stupio na snagu 11. studenog 2003.) istovremeno je i logičan ishod dvadeset godina europske političke suradnje i odlučna nova etapa: Ugovor stvara Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (ZVSP), koja otada čini drugi stup Europske unije. U odnosu na EPS, ZVSP predstavlja značajan napredak u najmanje tri točke: prvo, pokriva sva područja vanjske politike i politike sigurnosti, uključujući i “zaključnu definiciju zajedničke obrambene politike”, nadalje nalaže da se države članice “pobrinu za usuglašenost svojih nacionalnih politika sa zajedničkim stajalištima” te na posljepku utemeljuje novi pravni instrument, zajedničko djelovanje, te dopušta mobilizaciju financijskih sredstava Unije.

Ove inovacije su nadopunjene Ugovorom iz Amsterdama (potpisan 2. listopada 1997., stupio na snagu 1. svibnja 1999.) koji utemeljuje funkciju visokog predstavnika za Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku, dužnost koju obnaša Javier Solana, te daje Europskom vijeću veću nadležnost utvrđivanja smjernica posebice u pogledu sigurnosti i obrane. Naposljetku Ugovor iz Nice (potpisan 26. veljače 2001., stupio na snagu 1. veljače 2003.) institucionalizira Politički i sigurnosni odbor (PSC - *Political and Security Committee*), zadužen za definiranje smjernica Unije u pitanjima Zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Ujedno uvodi pojačanu suradnju u drugi stup (izuzevši suradnju po pitanju obrane) te usvaja članak 17 Ugovora iz Maastrichta o razvoju na području obrane (humanitarne operacije i održavanje mira).

Zajednička vanjska i sigurnosna politika je istovremeno i institucionalni okvir čiji je sastavni dio rođenje Europske sigurnosne i obrambene politike, te politički okvir koji opravdava njen razvoj.

1.2. Početne etape ESOP-a: 1998. – 2002

Za provedbu ESOP-a bila je potrebna, uz institucionalni okvir ponuđen Zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom, zajednička volja zemalja članica. Ona je rođena iz naučenih lekcija proizašlih iz Jugoslavenske krize, posebice tragedije u Bosni, kada se jasno pokazala nesposobnost Europljana da riješe sukob na svojim granicama bez američke pomoći, mobilizirane u okviru NATO-a.

Francuzi i Britanci su iz toga izvukli zaključak prigodom bilateralnog summita u Saint-Malou 1998. godine, na kojem su definirani okvir i glavni ciljevi ESOP-a. Zasedanje Europskog vijeća u Cologni rezultiralo je priključenjem Petnaestorice zadanim ciljevima dotičnog summita. Od 1998. do 2002., ESOP je napredovao ritmom koji su diktirala Europska vijeća, ne bi li, malo po malo, naposljetku postao stvarnost. Na taj je način na sjednici Europskog vijeća u Feiri u lipnju 2000. godine Unija odlučila pokrenuti civilnu komponentu ESOP-a. Tijekom sjednice Europskog vijeća u Nici u prosincu 2000. godine, važne etape su svladane pridruženjem Zapadnoeuropske unije, stvaranjem stalnih struktura pri Vijeću za pitanja ESOP-a te određivanjem odnosa EU-a s trećim zemljama i NATO savezom u pogledu obrane.

Europska sigurnosna i obrambena politika proglašena je operativnom godinu dana kasnije (2001.) na zasjedanju Europskog vijeća u Laekenu. Unija je 2002. godine proširila misije ESOP-a na borbu protiv terorizma (sjednica Europskog vijeća u Sevilli) te je na Europskom vijeću u Kopenhagenu zaključila dogovor s NATO-om ("Berlin Plus") kako bi dozvolila Europskoj uniji korištenje zajedničkih NATO sredstava i sposobnosti.

Upravo je u tom institucionalnom i političkom okviru 1. siječnja 2003. otpočeta policijska misija EU-a u Bosni i Hercegovini, prva operacija Unije upravljanja kriznim situacijama.

EUPM u Bosni i Hercegovini

Napomenimo da Danska, koja uživa klauzulu "opting-out" po pitanju obrane, ne sudjeluje u vojnim operacijama upravljanja kriznim situacijama, ali može sudjelovati u civilnim operacijama upravljanja kriznim situacijama.

1.3. Europska sigurnosna strategija

Za razliku od ostalih velikih međunarodnih sudionika, Europska unija otpočetak nije imala nikakvu doktrinu kojom bi zadala okvir i pojasnila svoje djelovanje izvan svojih granica.

Nakon teške godine, obilježene podjelama u Europi oko iračkog pitanja, na zasjedanju Europskog vijeća 12. prosinca 2003. godine, usvojena je Europska sigurnosna strategija koju je razradio visoki predstavnik za ZVSP Javier Solana. Ona ukazuje na vrijednosti i ciljeve EU-a na području ZVSP-a i ESOP-a.

Počevši s analizom svjetskih izazova i osnovnih prijetnji europskoj sigurnosti (terorizam, širenje oružja za masovno uništenje, regionalni sukobi s utjecajem na međunarodnu zajednicu, raspad država, organizirani kriminal), Strategija određuje Europskoj uniji tri cilja kako bi obranila svoju sigurnost i promicala svoje vrijednosti:

- suprotstaviti se prijetnjama vodeći preventivnu politiku po pitanju sukoba koja počiva na kombinaciji djelovanja vojnih i civilnih sredstava;
- izgraditi sigurnost u europskom susjedstvu djelujući na Srednjem Istoku, na Balkanu i na Kavkazu;
- promicati učinkovit multilateralizam braneći i razvijajući međunarodno pravo u temeljnom okviru Povelje Ujedinjenih naroda.

Zadovoljstvo ovim ciljevima počiva na promicanju strateške kulture prevencije, razvitka vojnih sposobnosti i spajanja različitih sredstava i načina Unije, s ciljem istovremenog dobivanja na učinkovitosti i na povezanosti.

Usvajanje Europske sigurnosne strategije danas pruža jasan politički okvir za ESOP. Ujedno služi kao orijentir za razvoj konkretnih akcija na području ZVSP-a, kao primjerice za strategiju Europske unije u pogledu borbe protiv širenja oružja za masovno uništenje.

U svjetlu događaja nakon 2003. te posebice uzimajući u obzir iskustvo dobiveno zahvaljujući misijama ESOP-a, šefovi država, tj. vlada, tijekom sastanka Europskog vijeća u prosincu 2007. pozvali su glavnog tajnika Vijeća, visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (ZVSP), kako bi istražio provedbu te strategije u namjeri da predloži elemente koji bi omogućili njeno usavršavanje, te ukoliko bude potrebno, njenu nadopunu, kako bi navedeni elementi mogli biti usvojeni na sjednici Europskog vijeća u prosincu 2008. godine.*

* *op.p.* 11. i 12. prosinca 2008., Europsko vijeće je podržalo izvješće o Europskoj sigurnosnoj strategiji koje preispituje provedbu sigurnosne strategije iz 2003. Utvrđujući u prvom redu nove rizike koji mogu predstavljati izravnu ili neizravnu prijetnju sigurnosti EU-a i s kojima se Unija treba sučeliti globalno.

2.

2 - ESOP : PROŠIRENJE PODRUČJA DJELOVANJA

Satelit Helios II

1. Početne zadaće
2. Novi izazovi
3. Jača partnerstva

2.1. Početne zadaće

ZADAĆE IZ PETERSBERGA

Zadaće iz Petersberga, koje je u lipnju 1992. godine definirala Zapadnoeuropska unija, omogućile su početkom '90-ih godina preobrazbu sustava obrane, preuzetog od Hladnog rata, u snage za brzo razmještanje, s podosta velikim spektrom intervencija. One uključuju tri temeljne sastavnice: humanitarne misije i misije evakuacije, misije očuvanja mira, korištenje borbenih snaga prilikom upravljanja kriznim situacijama, uključujući i misije uspostave mira.

Te misije, koje odgovaraju temeljnim vrijednostima Europske unije, uključene su Ugovorom iz Amsterdama (1997) u Ugovor o Europskoj uniji (članak 17, poglavlje V) te je time osnovano prvo područje djelovanja ESOP-a. Preko ESOP-a one izražavaju ambiciju EU-a da se afirmira kao istinski sudionik na međunarodnoj sceni, upravljajući operacijama čiji je cilj promicanje mira, sigurnosti i ljudskih prava.

CIVILNI ASPEKTI UPRAVLJANJA KRIZNIM SITUACIJAMA

Jedna od osobitosti upravljanja kriznim situacijama EU-a je udruživanje civilne i vojne sastavnice, kako bi se odgovor što bolje prilagodio pojedinoj kriznoj situaciji.

Susret izaslanstva mladih palestinaca s osobljem misije EUBAM Rafah

Kao organizacija opremljena specifičnim operativnim sredstvima unutar civilne sastavnice, Unija je na Europskom vijeću u lipnju 2000. godine u Santa Maria de Feiri odlučila osnovati četiri prioriteta područja civilnog djelovanja: policiju, unapređenje vladavine prava, jačanje civilne administracije te civilnu zaštitu.

2.2. Novi izazovi

Izvan okvira zadaća iz Petersberga i Feire, ESOP je u nekoliko posljednjih godina doživio proširenje polja djelovanja koje je zaokružilo i ojačalo njegove početne zadaće.

SURADNJA U POGLEDU NAORUŽANJA

Što se više razvija, ESOP ima sve veću potrebu za postojanjem obrambenog tijela koje bi moglo odgovoriti njegovim potrebama. Države članice danas ipak nedovoljno ulažu u svoju obrambenu opremu i to čine sporadično i s malim stupnjem učinkovitosti.

Različite prošle (WEAG) i sadašnje (LoI, posebice OCCAR) inicijative europske suradnje namijenjene razvoju uzajamne razmjene informacija, podupiranju usklađenosti potreba i uvođenju tijela upravljanja za vođenje projektima, dale su, i još uvijek daju skromne rezultate.

Na temelju tog zaključka, Vijeće je u srpnju 2004. godine¹, uz jaku potporu obrambene industrije, osnovalo Europsku obrambenu agenciju (EDA - *European Defence Agency*) zaduženu za provedbu globalnog pristupa razvoju kapaciteta, naklonjenog istinskoj racionalizaciji kako potražnje tako i ponude u pogledu obrambene opreme među državama članicama.

Europska obrambena agencija time određuje budući okvir istinske europske politike u pogledu sposobnosti, istraživanja i naoružanja, koja bi trebala olakšati usklađivanje nacionalnih politika. Njena je zadaća prihvatiti nacionalne ili višenacionalne inicijative koje mogu zadovoljiti potrebe ESOP-a. Ona ujedno treba pridonijeti jačanju Europske baze vojne tehnologije i proizvodnje (EDTIB-*European Defence Technological and Industrial Base*).

SURADNJA NA PODRUČJU SIGURNOSTI

Unija jednako tako razmatra pitanje suradnje u pogledu sigurnosti, koje je u skladu s proširenjem polja djelovanja ESOP-a, i zapravo je njegov prirodan produžetak. Reforma sigurnosnog sektora (SSR - *Security Sector Reform*) predstavlja temeljnu etapu koja dolazi nakon angažmana međunarodnih vojnih snaga na određenom bojištu, na putu prema obnovi i stabilizaciji.

Polazeći od postavke da sukobi djelomično proizlaze iz slabih sigurnosnih struktura, SSR teži preustroju temeljnih državnih struktura, sukladno načelima dobrog vladanja i poštovanja ljudskih prava.

Upravo je na afričkom kontinentu taj angažman doživio prvo konkretno ostvarenje. Misija potpore reformi sigurnosnog sektora u DR Kongu (EUSEC DR Congo) započeta je 8. lipnja 2005. kako bi potpomogla kongoanskim vlastima pri ustroju nacionalne vojske. Nadalje, misija reforme sigurnosnog sektora u Gvineji Bisau započeta je u prosincu 2008. kako bi lokalnim vlastima pružila podršku pri uvođenju nacionalne strategije za provedbu reformi. Prvi je puta Europska unija rasporedila civilno-vojnu misiju istovremeno na više područja : obrambenom, policijskom, pravosudnom i carinskom.

¹zajednička akcija br. 2004/551 od 12. srpnja 2004.

Kako bi odgovorilo na sve veće potrebe SSR-a, Vijeće Europske unije odobrilo je 10. studenog 2008. određivanje europskih stručnjaka u području reformi sigurnosnog sektora. Ovakva riznica stručnosti omogućit će, u skladu s potrebama, osnivanje ekipa za razmještanje koje bi sudjelovale u aktivnostima potpore reformi sigurnosnog sektora u zemljama partnerima. Misije i obuke u kojima će stručnjaci sudjelovati pridonijet će stvaranju zajednice europskih stručnjaka na području SSR-a.

Europska unija jednako daje svoj doprinos podupirući razvoj afričkih sposobnosti očuvanja mira. Jačanje strateške suradnje između Europske i Afričke unije, kao i s afričkim podregionalnim organizacijama (posebice s Ekonomskom zajednicom zapadnoafričkih država ili ECOWAS) čini osnovni pravac nove politike, koja nadopunjuje novčanu potporu koju je Zajednica dogovorila.

Politika suradnje na području sigurnosti namijenjena je širenju i na druge zemljopisne zone, posebice na Sredozemlje. Ujedno se podupire i ideja da ta politika postane cjelovito područje aktivnosti ESOP-a.

LJUDSKA PRAVA I ESOP

Europska unija se već dugi niz godina zalaže za provedbu rezolucija 1325, 1612 i 1820 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, te pravima žena i djece u oružanim sukobima.

Pitanja ljudskih prava, uključujući i ona koja se odnose na žene i djecu pogođene oružanim sukobom te na ravnopravnost među spolovima sustavno se uzimaju u obzir prilikom planiranja i provođenja misija i operacija ESOP-a. Savjetnici za pitanja ljudskih prava i ravnopravnosti spolova su prisutni u misijama i operacijama.

U prosincu 2008. Vijeće je poduzelo nove mjere jačanja usklađenosti europskog djelovanja u svim njegovim dimenzijama, u okviru važećih rezolucija Ujedinjenih naroda. Što se tiče ESOP-a, cilj je produbiti postojeću politiku glede poštivanja ljudskih prava i zaštite žena i djece u oružanim sukobima.

BORBA PROTIV TERORIZMA

Ne tako davni međunarodni događaji, na prvom mjestu teroristički napadi 11. rujna 2001., 11. ožujka 2004. i 7. srpnja 2005. naveli su Europsku uniju da u svoj djelokrug uključi i borbu protiv terorizma. I dok su naponi bili prvenstveno usmjereni na pravnu i policijsku suradnju (treći stup), javila se i potreba djelovanja u okviru ESOP-a, budući da Europska sigurnosna strategija prepoznaje terorizam kao prijetnju. U studenom 2004. Vijeće je prihvatilo « idejni okvir o opsegu ESOP-a u borbi protiv terorizma », kojim su određene buduće domene djelovanja Unije (interoperabilnost civilnih i vojnih sredstava, rad na stvaranju europskog centra nadležnog za nuklearna i kemijsko-biološka pitanja...).

U lipnju 2004. nakon terorističkih napada u Madridu, očekivano se pozvalo na klauzulu o solidarnosti u činu terorizma, predviđenu nacrtom Ugovora o europskom Ustavu.

PRIMJENA SREDSTAVA ESOP-a U SLUČAJU PRIRODNIH KATASTROFA

U slučaju prirodnih katastrofa Europska unija može državi koja to od nje zatraži, staviti na raspolaganje određena sredstva ESOP-a (prvenstveno ona vezana uz zračni prijevoz). Unija na taj način može pridonijeti brzom i učinkovitom odgovoru angažirajući vojna sredstva i usklađujući ih.

SVEMIR

Svemirska dimenzija ESOP-a, dugo vremena ograničena grupacijama moćnika, bila je predmetom prvog političkog dokumenta krajem 2004. Ideja se zasniva na boljem definiranju vojnih potreba EU-a, kako bi ih se uzelo u obzir na razini zajedničkih klasičnih aktivnosti. Zbog dvojnosti karaktera (vojna i civilna komponenta) većine tehnologija korištenih u domeni istraživanja svemira, nužno je da projektanti civilnih programa uzmu u obzir i njihove vojne aspekte. Upravo na to ukazuje priopćenje Komisije o europskoj svemirskoj politici od 26. travnja 2007., sukladno kojem bi civilni programi kao Galileo i GMES mogli imati i vojne korisnike.

ODNOSI S ORGANIZACIJOM SJEVERNO-ATLANSKOG SPORAZUMA (NATO)

Europska vijeća u Helsinkiju, Feiri i Nici ustrojila su temeljna načela odnosa na relaciji EU - NATO: konzultacije, suradnju i transparentnost. Suradnja se odvija u pitanjima zajedničkog interesa na području vojnog upravljanja kriznim situacijama. Ona treba omogućiti izbor najprigodnijeg vojnog odgovora na krizu, poštujući pritom u potpunosti odluke svake od organizacija. Stoga ni s jedne ni s druge strane ne postoji «pravo prvog odbijanja».

«Strateško partnerstvo u upravljanju kriznim situacijama» između EU-a i NATO-a počiva na sporazumu «Berlin plus», usvojenom u prosincu 2002. Prema njemu, kolektivna sredstva i kapaciteti NATO-a stavljeni su na raspolaganje Europskoj uniji za operacije u koje Savez kao takav nije uključen. U stvarnosti je bilo iznimaka ovom načelu: NATO je nastavio s angažmanom u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji nakon što je Europska unija od njega preuzela vojnu operaciju (NATO Stožer za obrambenu reformu) kao i u Bosni i Hercegovini (NATO Stožer za obrambenu reformu i provođenje vojnih operacija praćenja i lociranja osumnjičenih za ratne zločine u bijegu).

Sporazum « Berlin Plus »:

- daje garanciju pristupa Europskoj uniji sredstvima planiranja NATO-a za planiranje vlastitih operacija;
- pretpostavlja raspoloživost kolektivnih sredstava i sposobnosti NATO-a Europskoj uniji. Te kolektivne sposobnosti koje posjeduje sâm NATO i koje su različite od sposobnosti danih na raspolaganje od zasebnih nacija, većinom uključuju zapovjedne i kontrolne strukture (C2), kao i flotu aviona AWACS (*Airborne Warning and Command System*);
- utvrđuje europske zapovjedne opcije koje zamjeniku Vrhovnog zapovjednika savezničkih snaga za Europu (DSACEUR) priznaju posebnu ulogu.

Provedba ovih dogovora realizirana je u ožujku 2003. za operaciju Concordia u BJR Makedoniji. EU je jednako tako u okviru sporazuma « Berlin Plus », u prosincu 2004. preuzeo od SFOR-a operaciju Althea. Treba napomenuti da Cipar, koji nema sigurnosnih dogovora s NATO-om, ne sudjeluje u operacijama koje se provode u okviru « Berlin Plus ». Cipar jednako tako ne prisustvuje na EU-NATO sastancima, kao ni na unutarnjim sastancima Unije, koji se bave povjerljivim pitanjima NATO-a.

Općenito govoreći, dijalog među dvjema organizacijama odvija se tijekom redovitih sastanaka, na raznim razinama, na kojima se ne donose odluke (na razini veleposlanika pri Političkom i sigurnosnom odboru EU-a i pri Atlanskom vijeću, predstavnika vojnih vijeća dviju organizacija, vojno-političkih radnih skupina). Razmjena informacija upotpunjena je kontaktom tajništva organizacija (Glavno tajništvo vijeća/ Međunarodno tajništvo NATO-a te Vojni stožer EU-a / Međunarodni vojni stožer).

Odnos EU-NATO dotiče isto tako i područja vojnih sposobnosti. Kako bi se izbjegla podvostručenja i kako bi se zajamčio usklađeni razvoj sposobnosti svake od organizacija, EU i NATO su donijeli odluku o redovitoj razmjeni informacija koje se

tiču procesa razvoja vlastitih sposobnosti. Uvjeti suradnje na ovom području definirani su i u dijelu IV. Mehanizma razvoja sposobnosti (CDM - *Capability Development Mechanism*) usvojenog 2003. (vidi odlomak 5 posvećen vojnim sposobnostima).

ODNOSI S UJEDINJENIM NARODIMA I REGIONALNIM ORGANIZACIJAMA

Operativna suradnja između Europske unije i Ujedinjenih naroda u pitanju upravljanja kriznim situacijama razvija se od 2003. godine. Operacija Artemis (2003.g.) odgovor je na molbu UN-a koji nije bio sposoban nositi se s pogoršavanjem sigurnosne situacije na istoku DR Konga. Štoviše, Unija je 2006. rasporedila operaciju EUFOR DR Congo kao podršku MONUC-u za vrijeme izbornog razdoblja. Upravo zahvaljujući bliskoj suradnji s misijom UN-a, Unija je početkom 2008. uspjela rasporediti vojnu operaciju u Čadu i u Srednjoafričkoj Republici. Ova iskustva ukazala su na potrebu postojanja dogovorenog proceduralnog okvira. Dvije zajedničke EU-UN deklaracije o upravljanju kriznim situacijama, od 24. rujna 2003. i 7. lipnja 2007. godine definirale su načine vojnih i civilnih kontakata dviju organizacija.

Operacija EUFOR DR Kongo

Glavni tajnik Vijeća dva puta godišnje organizira sastanke upravnih odbora Europske unije i Ujedinjenih naroda, na kojima sudjeluje Europska komisija i Odjel tajništva UN-a za operacije uspostave i održavanja mira (DPKO). Zamjenik glavnog tajnika Ujedinjenih naroda obraća se dva puta godišnje Političkom i sigurnosnom odboru (PSC) Europske unije.

Ostali dužnosnici Tajništva UN-a održavaju redovite sastanke s PSC-om. Unija raspolaže Uredom za vezu u New Yorku u kojem se nalazi časnik Stožera Europske unije. Povrh toga, druga deklaracija iz lipnja 2007. predviđa redovit dijalog na političkoj razini između Tajništva UN-a i Trojke Europske unije o upravljanju kriznim situacijama.

EU jednako tako održava važan dijalog na području upravljanja kriznim situacijama s Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (OEES) i Savezom država jugoistočne Azije (ASEAN). Razvitak novih odnosa glavno je obilježje veza s Afričkom unijom.

ODNOSI S AFRIČKOM UNIJOM (AU)

Jedno od osam partnerstava Strategije Europske unije za Afriku usvojene u Lisabonu u prosincu 2007. odnosi se na mir i sigurnost (2008.-2010.). Ono predstavlja orijentacijski plan Europske unije i Afričke unije na području jačanja afričkih kapaciteta za održavanje mira u sljedeće tri godine.

Partnerstvo za mir i sigurnost s Afričkom unijom dijeli se na tri razine: jačanje političkog dijaloga, realizaciju pune operativnosti afričke arhitekture mira i sigurnosti te na pružanje predvidivog načina financiranja namijenjenog mirovnim operacijama Afričke unije.

Partnerstvo za mir i sigurnost uključuje akcijski plan koji je u svibnju 2007. odobrila Europska unija i koji se odnosi na jačanje afričkih kapaciteta na području prevencije, upravljanja i rješavanja sukoba. Akcijski plan Unije ujedinjuje deset prijedloga djelovanja namijenjenih pomoći Afričkoj uniji na području obuke, treninga i podrške za angažiranje afričkih snaga. Jedan od deset prijedloga, ujedno i najrazvijeniji do sada je Euro Recamp.

U idućem periodu od dvije do tri godine Euro Recamp će organizirati vojno-civilne aktivnosti čiji je cilj provesti trening namijenjen afričkim vođama kako bi okončali planiranje procesa odlučivanja upravljanja kriznom situacijom na razini kontinenta.

Sukladno tome, utvrđeno je da Euro Recamp predstavlja jedan od glavnih pokretača plana uvježbavanja afričkih snaga pripravnosti (ASF – *African Standby Force*) koje su ključni element u arhitekturi afričkog mira i sigurnosti. Razmještaj ASF-a trebao bi se postepeno odvijati do srpnja 2010. Snage bi naposljetku trebale biti sastavljene od pet regionalnih brigada (na razini pet subregionalnih organizacija) s tijelom pri Afričkoj uniji nadležnim za planiranje na razini kontinenta.

Konferencijom 21. studenog 2008., Euro Recamp/Amani Africa je započeo razdoblje djelovanja te bi se trebao završiti 2010. konferencijom o povratnim informacijama i iskustvima na kojoj će se ocijeniti operativni karakter afričkih snaga pripravnosti.

Za provedbu partnerstva za mir i sigurnost i relevantnog akcijskog plana, Europska unija će se prvenstveno osloniti na pojačano izaslanstvo pri Afričkoj uniji u Addis-Abebi te na ekipu pod nadležnošću Javiera Solane kojom upravlja francuski general Pierre-Michel Joana. Još uvijek ograničene administrativne sposobnosti Afričke unije mogle bi međutim imati posljedice na provedbu aktivnosti predviđenih partnerstvom i akcijskim planom.

ODNOSI S TREĆIM DRŽAVAMA

Europska unija između ostalog namjerava razviti učinkovito i uravnoteženo partnerstvo sa Sjedinjenim Američkim Državama. Prilikom transatlantskih sastanaka usvojeno je nekoliko deklaracija s ciljem jačanja tog partnerstva. Između EU-a i SAD-a zapravo postoji uska suradnja, poglavito na području borbe protiv terorizma ili protiv širenja oružja za masovno uništenje. Štoviše, u prosincu 2007., Vijeće je odobrilo radni plan kojim se predviđaju konkretne akcije suradnje između Sjedinjenih Država i Unije na području upravljanja kriznim situacijama. Na bojištima, kao primjerice u Bosni i Hercegovini ili na palestinskom teritoriju, misije EU-a su uspostavile plodonosne radne odnose s američkim predstavnicima. Sjedinjene Američke Države su se po prvi puta uključile u misiju ESOP-a ponudivši svoj doprinos misiji EULEX Kosovo u vidu stotinjak pripadnika policije i sudstva. Suradnja je postala službenom nakon dogovora između EU-a i SAD-a temeljenom na članku 24 Ugovora o Europskoj uniji.

S europskim saveznicima, državama koje nisu članice Europske unije kao primjerice Island, Norveška, Turska i Hrvatska) sklopljeni su posebni dogovori kako bi ih se uključilo u europske vojne operacije (konzultacije, sudjelovanja), unutar okvira poštivanja autonomnosti Unije u procesu donošenja odluka.

EU isto tako razvija i povlaštene odnose na području ESOP-a sa zemljama prepoznatima kao « strateškim partnerima » (Kanada, Rusija i Ukrajina) koje imaju namjeru sudjelovati u operacijama ESOP-a. Za Rusiju, taj dijalog je doveo do razrade orijentacijskog plana poznatog pod nazivom « zajednički prostor sigurnosti » koji se sada treba provesti u konkretne akcije, posebice u zonama nesigurnosti u zajedničkom susjedstvu. Rusija je 5. studenog 2008. formalizirala dogovor o sudjelovanju u operaciji EUFOR Čad /Srednjoafrička Republika. Ovaj korak predstavlja prvo sudjelovanje ruske strane u vojnoj operaciji Europske unije.

Naposljetku, pojedine skupine država, naročito zemlje Procesu iz Barcelone vode poseban dijalog s EU-om po pitanjima ESOP-a.

NASLIJEDE ZAPADNOEUROPSKE UNIJE

Zapadnoeuropska unija (WEU – *Western European Union*) obustavila je svoje operativno djelovanje nakon Vijeća ministara u Marseillesu u studenom 2000. godine. Danas postoji jedino pod okriljem izmijenjenog Sporazuma iz Bruxellesa (1954.) koji se održao na snazi s ciljem očuvanja klauzule o uzajamnoj pomoći u slučaju oružane agresije opisane u članku V². Na temelju članka IX navedenog Sporazuma još uvijek djeluje Parlamentarna skupština Zapadnoeuropske unije.

EUROPSKE VIŠENACIONALNE SNAGE

U provedbi zadaća iz Petersberga, EU se može osloniti na europske višenacionalne snage, okupljene u Eurocorps, Euroforces te na Europske žandarmerijske snage (EGF -

² « U slučaju da jedna od Visokih ugovornih strana postane predmetom oružane agresije u Europi, ostale strane će joj pružiti pomoć i potporu svim raspoloživim vojnim i drugim sredstvima, sukladno odredbama članka 51 Povelje Ujedinjenih naroda. »

European Gendarmerie Force). Eurocorps je osnovan 1992. od strane Francuske, Njemačke, Belgije, Španjolske i Luksemburga, te je proglašen operativnim 1995. godine. Iste je godine na inicijativu Francuske, Italije, Španjolske i Portugala utemeljen Euroforces koji obuhvaća kopnenu (EUROFOR) i morsku komponentu (EUROMARFOR).

Ove unaprijed ustrojene operativne snage nisu stalne te se oslanjaju na riznicu snaga (60 000 ljudi za Eurocorps, 20 000 za EUROFOR) i na stalne višenacionalne stožere. Uživaju povlastice političke i operativne autonomije koje im na taj način omogućavaju razmještanje u okviru EU-a ili NATO-a. U tom je kontekstu stožer Eurocorpsa sudjelovao na Kosovu pod okriljem KFOR-a. Stožer EUROFOR-a je djelovao kao vodeća nacija u operaciji Concordia koju EU vodi u BJR Makedoniji.

EGF angažiran u operaciji EUFOR Althea

Kako bi pridonijele razvoju ESOP-a i stvaranju prostora slobode, sigurnosti i pravde u Europi, Francuska, Italija, Nizozemska, Portugal i Španjolska su u jesen 2004. godine osnovale Europske žandarmerijske snage (EGF). Radi se o operativnim, čvrstim, unaprijed strukturiranim snagama uvježbanima za brzi odgovor (engl. *rapid-reaction*), koje mogu izvršiti sve policijske zadatke, posebice misije zamjene. Snage mogu biti uključene u sve operacije

upravljanja kriznim situacijama, bilo samostalno, bilo istovremeno uz drugu vojnu sastavnicu. Mogu intervenirati u cilju prevencije krize, olakšati prijelaz u periodu izlaska iz krize ili omogućiti povlačenje vojnih snaga. Europske žandarmerijske snage prvenstveno koristi Europska unija pod strateškim i političkim okriljem Političkog i sigurnosnog odbora ali jednako tako postoji mogućnost da se stave na raspolaganje organizacijama kao što su UN, OSCE ili NATO te drugim međunarodnim organizacijama ili koaliciji *ad hoc*.

Prvi operativni angažman EGF-a bio je u studenom 2007. u okviru operacije EUFOR Althea, gdje je preuzeo zapovjedništvo Integrirane policijske postrojbe (IPU – *Integrated Police Unit*) koja predstavlja jednu od sastavnica europskih snaga u Bosni i Hercegovini. IPU je stavljen pod talijansko zapovjedništvo. Ta postrojba, sastavljena od policajaca s vojnim statusom obuhvaća taktički stožer s osobljem od tridesetak djelatnika, specijalnu jedinicu kriminalističke policije kao i dvije mobilne jedinice. U cijelosti IPU broji dvjestotinjak pripadnika koji pretežno dolaze iz država članica Europskih žandarmerijskih snaga, ali i iz trećih država (jednu mobilnu jedinicu čine rumunjski i turski policajci).

3.

3 – TEMELJI ESOP-A: STRUKTURE I POSTUPCI

Sastanak Političkog i sigurnosnog odbora

- 1. Sudionici ESOP-a i načini djelovanja**
- 2. Upravljanje kriznim situacijama: postupci, sredstva i metode**
- 3. Europski parlament i ESOP**
- 4. Europska komisija i ESOP**

3.1. Sudionici ESOP-a i načini djelovanja

Strukture ESOP-a ulaze u okvir postupka odlučivanja europskih institucija. One se stoga nalaze pod nadležnošću Europskog vijeća i Vijeća EU za opće poslove i vanjske odnose (GAERC - *General Affairs and External Relations Council*). Njihova posebnost se sastoji u jednoglasnosti odlučivanja na svim razinama te posebice u ulozi Političkog i sigurnosnog odbora (PSC), tijela zaduženog za koordinaciju i razradu ESOP-a.

Vijeće ne posjeduje formalno «obrambeno» tijelo, međutim, ministri obrane se okupljaju dva puta svakog semestra, prvi puta neformalno, a drugi puta u okviru GAERC-a.

POLITIČKI I SIGURNOSNI ODBOR I VOJNI ODBOR

Politički i sigurnosni odbor (PSC)

Utemeljen odlukom Vijeća 22. siječnja 2001. nakon Privremenog političkog i sigurnosnog odbora (PSCi – *interim Political and Security Committee*), PSC je tijelo koje razrađuje i razvija svaki aspekt ESOP-a i ZVSP-a. Sastanci se u prosjeku održavaju dva puta tjedno. Kao i rad ostalih vojnih i političkih tijela Vijeća, i rad PSC-a se odvija na francuskom i engleskom, bez prijevoda, u skladu s jezičnim uređenjem ZVSP-a. PSC se sastoji od predstavnika svake od država članica koji posjeduju rang veleposlanika. PSC raspolaže stalnim izaslanstvom Vijeća kako bi osigurao političku kontrolu i strateški smjer operacija ESOP-a (članak 25 Ugovora o EU).

U bliskom kontaktu s glavnim tajnikom i visokim predstavnikom (SG/HR – *Secretary-General/High Representative*), PSC je glavni sudionik u procesu odlučivanja na području ESOP-a i ZVSP-a čime pridonosi definiranju političkih smjernica EU-a oblikujući mišljenja za Vijeće.

U vremenima krize, PSC osigurava «političku kontrolu i strateški smjer» odgovora EU-a. Nalazi se u neprekidnoj interakciji s Vojnim odborom (EUMC – *European Union Military Committee*) i Odborom za civilne aspekte upravljanja krizom (CIVCOM – *Committee for Civilian Aspects of Crisis Management*) i političko-vojnom skupinom (PMG – *Political and Military Group*) od kojih prima savjete i preporuke, i kojima šalje uputstva.

PSC dočekuje zapovjednika operacija upravljanja kriznim situacijama i posebne predstavnike EU-a, te je ujedno odgovoran za praćenje međunarodne situacije na području ZVSP-a i za vođenje političkog dijaloga na svojoj razini.

kupina Nicolaïdis je zadužena za pripremu radnog programa sastanaka PSC-a.

Vojni odbor (EUMC)

Najviše Vojno tijelo pri Vijeću, sastavljeno je od načelnika obrane (CHODS – *Chiefs of Defence Staff*), koje na tjednim sastancima predstavljaju njihovi vojni predstavnici (Milreps – *Military Representatives*). Predsjednik EUMC-a, časnik kojeg na razdoblje od tri godine izabire Vijeće na prijedlog CHODS-a, sudjeluje na sastancima PSC-a i GAERC-a. On ujedno i djeluje kao vojni savjetnik pri glavnom

tajniku i visokom predstavniku. Dužnost predsjednika Vojnog odbora od studenog 2006. obnaša bivši načelnik stožera francuskih oružanih snaga, general Henri Bentégeat.

General Henri Bentégeat, predsjednik EUMC-a

Vojni odbor oblikuje savjete i preporuke za PSC vezane uz vojne aspekte ESOP-a. Oslanja se na Vojni stožer EU-a (EUMS), sastavni dio Glavnog tajništva Vijeća, kojemu daje svoje preporuke. On ima ključnu ulogu u planiranju i praćenju vojnih operacija.

Priprema njegovih poslova odvija se u okviru radne skupine Vojnog odbora (EUMCWG – *EU Military Committee Working Group*), koju čine zamjenici i suradnici vojnih predstavnika.

RADNE SKUPINE

Odbor za civilne aspekte upravljanja kriznim situacijama (CIVCOM)

CIVCOM, djelujući kao radna skupina PSC-a, oblikuje preporuke i mišljenja za PSC o raznim civilnim aspektima upravljanja kriznim situacijama : policiju, vladavinu prava, civilnu administraciju i zaštitu. On razvija nacрте i sredstva djelovanja, uključujući i sposobnosti civilnog aspekta upravljanja kriznim situacijama.

Odbor planira i prati razvoj civilnih operacija te procjenjuje strateške opcije definirane od strane Glavnog tajništva Vijeća. U suradnji s Europskom komisijom, čiji je punopravni član, priprema izlazak iz krize.

Političko-vojna skupina (PMG)

Kao radna skupina Političkog i sigurnosnog odbora, PMG je odgovoran za političke i vojne aspekte ESOP-a. Kao i CIVCOM, PMG oblikuje prijedloge i mišljenja o političkim i vojnim aspektima upravljanja kriznim situacijama za potrebe Političkog i sigurnosnog odbora.

S tim u vezi, PMG predstavlja ključni forum razrade idejnih nacрта i instrumenata djelovanja koji se odnose na vojne ili civilno-vojne operacije Unije. Političko-vojna skupina ujedno prati vojni aspekt misija reformi sigurnosnog sektora i djelovanje Unije na području razvoja afričkih kapaciteta prevencije, upravljanja i rješavanja sukoba.

Nadalje, na zahtjev i prema potrebi Političkog i sigurnosnog odbora, PMG organizira sastanke istog.

Skupina savjetnika za vanjske odnose (RELEX)

Okupljajući savjetnike za vanjske odnose svakog od stalnih predstavništava pri Europskoj uniji, ova se skupina, koja djeluje između stupova, bavi svim horizontalnim aspektima, u prvom redu institucionalnim, pravnim i proračunskim, koji spadaju u područje ESOP-a i ZVSP-a.

S tim u vezi RELEX (franc. *Relations Extérieures*) u prvom redu priprema odlučujuće zajedničke akcije za provedbu operacija upravljanja kriznim situacijama EU-a ili za stvaranje agencija Europske unije na području ESOP-a i ZVSP-a (Europska obrambena agencija, Satelitski centar, Europsko učilište za sigurnost i obranu). Skupina savjetnika za vanjske odnose zadužena je i za nadzor mehanizma Athena koji omogućuje zajedničko financiranje pojedinih troškova vojnih operacija Unije (vidi niže u tekstu).

Zemljopisne skupine

Pridružene Odboru stalnih predstavnika (COREPER– franc. *Comité des représentants permanents*), zemljopisne skupine koje se bave predmetima vezanima uz zemljopisne zone kao primjerice Balkan, Aziju, Srednji Istok..., zauzimaju važno mjesto u svakodnevnom radu PSC-a. Pružaju nužnu političku stručnost prilikom razrade nacrti i vođenja operacija ESOP-a.

ULOGA GLAVNOG TAJNIŠTVA VIJEĆA

Glavni tajnik Vijeća i visoki predstavnik za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku

Na temelju francuskog prijedloga, Ugovorom iz Amsterdama, glavnom tajniku Vijeća povjerena je funkcija visokog predstavnika za ZVSP. Zadužen da pomaže Vijeću, visoki predstavnik sudjeluje u razradi i provedbi odluka koje se tiču ZVSP-a. Na

Glavni tajnik Vijeća i visoki predstavnik za ZVSP, Javier Solana

zahtjev predsjedništva, on u ime Vijeća može voditi politički dijalog s trećim stranama. Istinski voditelj ZVSP-a, visoki predstavnik danas predstavlja «lice i glas» Europske unije na međunarodnoj političkoj sceni te pomaže osigurati neprekidnost akcija Unije, izvan okvira šestomjesečne rotacije Predsjedništva.

Bivšeg španjolskog ministra vanjskih poslova i bivšeg glavnog tajnika NATO-a Javiera Solana, Europsko

vijeće u Cologni imenovalo je na mjesto visokog predstavnika.

Na Europskom vijeću u Bruxellesu 29. lipnja 2004. mandat mu je produžen na razdoblje od pet godina, počevši od 18. listopada 2004.

Glavna uprava za vanjske odnose

Glavna uprava zadužena za vanjske odnose (DGE–*Directorate General for External Relations*) okuplja službe Glavnog tajništva Vijeća koje se bave vanjskim poslovima EU-a i pitanjima ESOP-a i ZVSP-a. Predmeti ESOP-a podijeljeni su između Uprave za obrambena pitanja (DGE 8), Uprave za civilno upravljanje kriznim situacijama (DGE 9–*Directorate for civilian chrisis-management*) i sposobnosti planiranja i vođenja civilnih operacija (CPCC–*Civilian Planning and Conduct Capability*), osnovane u srpnju 2007. Utemeljenjem ove strukture zaključen je proces započet tijekom neformalnog sastanka šefova država i vlada u Hampton Courtu u listopadu 2005. Na njemu je glavni tajnik i visoki predstavnik izrazio potrebu da se u Bruxellesu učvrste načini planiranja i vođenja misija upravljanja kriznim situacijama, s obzirom na njihov sve veći broj.

DGE 9 koja je do tog dana sama osiguravala planiranje i provedbu civilnih misija i o kojoj je ovisila policijska jedinica, odsada se usretodočuje na planiranje na političko-strateškoj razini (razrada narcta upravljanja kriznim situacijama ili CMC–*crisis management concept*), na politički dijalog (s trećim državama ili međunarodnim organizacijama) i na praćenje horizontalnih ili koncepcijskih pitanja od važnosti za područja civilnog upravljanja kriznom situacijom (nacrti, razvoj kapaciteta, vježbe, obuka...).

Kapacitet za planiranje i vođenje civilnih operacija (CPCC) uz potporu civilno-vojne ćelije, zadužen je za operativno planiranje i vođenje misija. On obuhvaća osoblje od šezdesetak civila, civilnih stručnjaka, policajaca i žandara stavljenih na raspolaganje od zemalja članica ili djelatnika Vijeća. CPCC predstavlja izvor civilne i policijske stručnosti za Glavno tajništvo Vijeća (GSC– *General Secretary Council*) kojim upravlja glavni direktor, oslanjajući se na načelnika stožera, šefa operacija i ćeliju potpore misijama. Stvaranjem ovakve strukture jačaju se veze između misija na terenu i Glavnog tajništva Vijeća u Bruxellesu budući da je jedna od zadaća direktora CPCC-a zapovijedanje civilnim operacijama. CPCC je proglašen u potpunosti operativnim u studenom 2008. godine.

U pogledu vojnih operacija, DGE 8 je prije svega zadužen za izradu početnih dokumenata za planiranje (naročito nacrt za upravljanje kriznim situacijama), za praćenje odnosa Europske unije s NATO-om, UN-om i ostalim međunarodnim organizacijama, te s trećim zemljama. DGE 8 ujedno prati horizontalna i koncepcijska pitanja vezana za vojne aspekte upravljanja kriznim situacijama (kao npr. koncepti, razvoj kapaciteta, vježbe, obuka). Na svim navedenim područjima DGE 8 tijesno surađuje s Vojnim stožerom Europske unije (vidi niže u tekstu).

Politička jedinica (jedinica za planiranje i rano upozorenje)

Stvorena na Europskom vijeću u Amsterdamu, deklaracijom broj 6 dodanom Ugovoru, Politička jedinica, stavljena pod izravnu nadležnost visokog predstavnika za ZVSP, pruža Uniji skupnu sposobnost analize vlastitih strateških prioriteta te oblikovanje prijedloga akcija na području ZVSP-a. U tu svrhu, na zahtjev zemalja članica ili na vlastitu inicijativu, Politička jedinica prije svega priprema dokumente političkih opcija *«policy options papers»* koji služe kao temelj za odluke Političkog i sigurnosnog odbora.

Osnovana u jesen 1999. godine, ona se danas sastoji od četrdesetak dužnosnika koji dolaze prvenstveno iz zemalja članica, Glavnog tajništva Vijeća i Komisije. Organizirana je u zemljopisne jedinice, tzv. *«task forces»* te ju trenutačno predvodi njemačka diplomatkinja Helga Schmid.

Situacijsko središte (SITCEN–Situation Centre)

Izravno povezano s Glavnim tajništvom i visokim predstavnikom za ZVSP, Situacijsko središte Europske unije koje djeluje 24 sata na dan, 7 dana u tjednu, omogućava Europskoj uniji da raspolaže sposobnošću obavještavanja, analize i ranog upozorenja. Na temelju otvorenih ili povjerljivih informacija koje dolaze od zemalja članica i europskih institucija, Središte neprestano prati tekuće događaje te daje procjene o zemljopisnim ili tematskim pitanjima od interesa za Europsku uniju, u korist visokog predstavnika i političke jedinice koja o njemu ovisi, Političkog i sigurnosnog odbora (PSC), posebnih predstavnika Europske unije, Vojnog odbora, Vojnog stožera Europske unije i Europske komisije.

Od početka 2007. godine, tjesnija suradnja između ćelije za analizu Situacijskog središta i obavještajne skupine stožera Europske unije, omogućila je razvoj jedinstvene sposobnosti analize i obavještajnog djelovanja (SIAC–*Single Intelligence Analysis Capacity*) koje osigurava analize o kontekstu operacija upravljanja kriznim situacijama Europske unije. Situacijsko središte jednom godišnje organizira vježbu upravljanja kriznom situacijom.

Povećanje terorističke prijetnje od 2001. do danas učinilo je pitanja razmjene informacija iznimno osjetljivima na tom području. Od 2004. SITCEN je postao nadležan za predstavljanje analiza vezanih uz unutarnju sigurnost Europske unije (treći stup) te je odgovoran za sastavljanje procjena o terorističkoj prijetnji.

Situacijsko središte nadalje djeluje kao komunikacijski centar glavnog tajnika i visokog predstavnika te za posebne predstavnike EU-a.

Situacijsko središte okuplja stotinjak suradnika, dužnosnika Glavnog tajništva Vijeća i stručnjaka iz zemalja članica. Od 2007., neki od europskih dužnosnika pridružili su se razradi procjena. Od njegova osnutka, Središtem upravlja Britanac gospodin William Shapcott.

Vojni stožer Europske unije (EUMS –European Union Military Staff)

Vojni stožer EU-a sastoji se od vojnih djelatnika stavljenih na raspolaganje od država članica pri Glavnom tajništvu Vijeća. Predstavlja izvor vojne stručnosti Europske unije te djeluje pod nadležnošću Vojnog odbora EU-a (EUMC) kojem podnosi izvješća o svom radu.

Provodi tri glavne operativne funkcije: rano upozorenje, procjenu situacije i planiranje strategije za misije EU-a, slijedeći DGE 8 i surađujući s njim (vidi iznad).

Ujedno je zadužen i za provedbu usvojenih politika i odluka donesenih od strane Unije sukladno sa smjernicama EUMC-a. Kao takav, pridonosi postupku izrade, evaluacije i preispitivanja ciljeva u pogledu vojnih sposobnosti.

Izvukavši pouke iz operacije EUFOR DR Congo države članice su odlučile u studenom 2007. ojačati kapacitete planiranja Vojnog stožera EU-a. Trenutačno se radi na osnivanju skupina od deset vojnih planera. Ovakva nova struktura treba prije svega osigurati detaljne elemente prije početka procesa planiranja vojne operacije kako bi time olakšala donošenje odluke posebice vezane za doprinose operaciji od strane država članica.

Vojni stožer EU-a vodi glavni direktor, funkciju koju od 1. ožujka 2007. obnaša britanski general David Leakey. Njegov kadar broji 200 zaposlenih.

Civilno-vojna ćelija i operativno središte

Načelno osnovana u prosincu 2003. na zasjedanju Europskog vijeća, utemeljenje ćelije pri EUMS-u koja okuplja civilne i vojne komponente, ima za cilj «*unaprijediti sposobnosti EUMS-a za osiguranje ranog upozorenja, procjenu situacije i strateško planiranje*»³. Ključna zadaća civilno-vojne ćelije je osigurati vezu među vojnim i civilnim organima EU-a u okviru prevencije ili upravljanja kriznim situacijama. Ona ujedno i pomaže CPCC-u u planiranju, potpori i vođenju civilnih operacija (poglavito za moguću upotrebu vojnih sredstava). Na taj način Vojni stožer Europske unije, te naročito civilno-vojna ćelija aktivno sudjeluju u procesu planiranja vojnih aspekata misije reforme sigurnosnog sektora u Gvineji Bisau, koja posjeduje i civilnu i vojnu komponentu.

Utemeljena u lipnju 2005., sastoji se od tridesetak članova vojnog i civilnog osoblja, koji se nalaze pod nadležnošću glavnog direktora EUMS-a.

Ćelija ujedno ima sposobnost ustroja operativnog središta kako bi planirala i vodila autonomnu operaciju EU-a kada Vijeće odluči iskoristiti kolektivne sposobnosti EUMS-a za operaciju u kojoj je istovremeno nužan i vojni i civilni odgovor i kada nije utvrđen ni jedan nacionalni stožer.

³prosinac 2003 - sastanak Europskog vijeća – dokument talijanskog predsjedanja pod nazivom «Europska obrana : konzultacije NATO/EU, planiranje i operacije.»

Operativno središte proglašeno je operativnim u siječnju 2007. Njegova aktivacija počiva na mobilizaciji pojačanja iz Vojnog stožera EU-a i država članica.

Sposobnost upozorenja (watch-keeping capability)

U lipnju 2007. Vijeće je odlučilo osnovati tijelo zaduženo za sposobnost upozorenja (WKC - *watch-keeping capability*) čija je zadaća zajamčiti neprekidno praćenje (24 sata na dan, 7 dana u tjednu) civilnih ili vojnih operacija upravljanja kriznim situacijama Europske unije. Sposobnost upozorenja treba neprekidno mobilizirati dvije osobe, koje se koriste opremom operativnog središta. Početna operativna sposobnost WKC-a proglašena je 17. ožujka 2008. Od tada WKC osigurava neprestano praćenje operacija EUFOR Althea i EUFOR Čad/SAR. Potpuna operativna sposobnost (praćenje svih operacija Unije) dostignuta je u kolovozu 2008.

AGENCIJE ESOP-a

Satelitski centar EU (SATCEN-European Union Satellite Centre)⁴

Osnovan 2001. godine Satelitski centar čije se sjedište nalazi u Španjolskoj, u Torrejón de Ardozu, zamijenilo je Satelitsko središte Zapadnoeuropske unije s ciljem «jačanja ranog upozorenja i praćenja krize» Unije u korist ESOP-a i ZVSP-a. Središte podržava «proces odlučivanja Unije u okviru ZVSP-a i ESOP-a, opskrbljujući rezultatima analize satelitskih snimaka i popratnih podataka (...)». Prilikom upravljanja kriznim situacijama Situacijsko središte i Vojni stožer EU-a se koriste tim podacima za razradu strateških opcija.

*Satelitska snimka SATCEN-a operacije EUFOR DR Congo
@Quickbird Image 2005 – Distribution Eurimage @EUSC 2008*

⁴zajednička akcija br. 555/01 od 20. srpnja 2001.

Politički i sigurnosni odbor (PSC) na političkoj razini nadgleda aktivnosti Središta te ujedno određuje njegove smjernice i prioritete. Direktora imenuje Upravno vijeće središta, čiji je predsjednik glavni tajnik i visoki predstavnik, koji Vijeću podnosi izvješće o njegovom radu. Čelnik SATCEN-a trenutno je gospodin Frank Asbeck.

Država članica, Komisija, međunarodna organizacija ili treća država mogu zatražiti od glavnog tajnika i visokog predstavnika pristup rezultatima rada Središta sukladno sa sigurnosnim pravilima koja se primjenjuju. Primjerice, SATCEN je analizirao snimke za zapovjedništvo operacije u Le Mont Valérienu za potrebe pripreme misije EUFOR Čad/SAR.

Institut za sigurnosne studije Europske Unije (ISS-EU Institute for Security Studies)⁵

Institut za sigurnosne studije Europske unije, sa sjedištem u Parizu i pod vodstvom gospodina Álvara de Vasconcelosa, u siječnju 2002. je naslijedio Institut za sigurnosne studije Zapadnoeuropske unije.

Njegova zadaća je pridonijeti «razvoju ZVSP-a, uključujući i ESOP, provodeći istraživanja i analize u relevantnim područjima». Institut u prvom redu objavljuje istraživačke radove, organizira seminare, obogaćuje transatlantski dijalog, održava mrežu razmjene s drugim institutima i tzv. «think tank» institucijama te nastavlja referentni rad Instituta za sigurnosne studije Zapadnoeuropske unije (uključujući izdavanje «Chaillot papers») i na taj način širi ključne tekstove o europskoj sigurnosti i obrani.

Nastupajući kao nezavisna europska «think tank» institucija, EISS se posvećuje i razradi povjerljivih dokumenata namijenjenih vlastima zemalja članica kao i nacrtima dokumenata namijenjenih široj javnosti, te organizira seminare i konferencije.

Europska obrambena agencija (EDA-European Defence Agency)

Europska obrambena agencija osnovana je 12. srpnja 2004. zajedničkom aktivnošću br. 2004/551/CFSP. Ključni joj je zadatak unapređenje obrambenih sposobnosti EU-a. Detaljniji opis Europske obrambene agencije nalazi se u 5. poglavlju koje se odnosi na sposobnosti (odlomak 5.2.).

3.2. Upravljanje kriznim situacijama: Postupci, sredstva i metode

POSTUPCI UPRAVLJANJA KRIZNIM SITUACIJAMA

Europska unija usvojila je postupke namijenjene olakšavanju usklađivanja raznih sudionika i sredstava za upravljanje kriznom situacijom.

Postupci upravljanja kriznim situacijama osiguravaju pokrivenost svake faze krize. Podijeljeni su u nekoliko skupina tijekom kojih se osigurava vojno-civilna usklađenost:

- **rutinska faza:** Unija provodi djelatnosti nadgledanja, preventivnog planiranja i pravovremenog upozoravanja;

⁵zajednička akcija br. 554/01 od 20. srpnja 2001.

- **razvoj krize i razrada nacrtu upravljanja krizom:** kada se otkrije kriza, Politički i sigurnosni odbor (PSC) može utvrditi da je akcija EU-a prikladna. Tada se prema njegovim naputcima razrađuje nacrt upravljanja krizom (CMC) u kojem se u prvom redu navode politički interesi EU-a, ciljevi i krajnje zadano stanje zajedno s glavnim strateškim opcijama kao odgovorom na zadanu krizu, uključujući i moguću strategiju izlaska iz krizne situacije;
- **odobravanje koncepta i razrada strateških opcija:** Vijeće usvaja CMC. Na temelju njega, ukoliko se radi o vojnoj operaciji, Politički i sigurnosni odbor zadužuje Vojni odbor EU-a da razradi vojne strateške opcije. Ukoliko operacija nosi civilni karakter, PSC šalje Civcomu zahtjev za izradom strateških civilnih opcija (poglavito policija, vladavina prava i carina);
- **službena odluka o djelovanju i razrada planskih dokumenata:** Vijeće usvaja odluku o djelovanju (najčešće u obliku zajedničke akcije). Odlukom PSC obično dobiva određene ovlasti kako bi osigurao političku kontrolu i strateške smjernice operacije (članak 25 Ugovora o EU). Ona potvrđuje odabrane vojne i civilne strateške opcije, posebice zapovjedni lanac. U ovoj se fazi ponekad određuje posebni predstavnik EU-a (*EUSR-EU Special Representative*). U slučaju vojnih operacija, zajednička akcija dopušta imenovanje zapovjednika operacija i njegov stožer (*OHQ-operation headquarters*) koji tada može razraditi nacrt operacije (CONOPS) i operativni plan (OPLAN). Navedeni dokumenti su dani PSC-u na odobrenje. Vijeće tada može donijeti odluku o početku operacije, potrebnu za razmještanje snaga.

U slučaju civilnih misija postupak je nešto drukčiji. CPCC priprema nacrt operacije (CONOPS), koji kasnije odobravaju države članice prije usvajanja zajedničke akcije. Njime započinje razmještanje osoblja misije i imenovanje njenog voditelja, pod čijom nadležnošću se izrađuje operativni plan (OPLAN).

- **provedba odobrenih mjera:** uz nadležnost Vijeća, PSC obavlja političku kontrolu i strateški smjer operacije. Posebni predstavnik EU-a i zapovjednik operacije mu redovno podnose izvještaj.
- **redefiniranje akcije EU-a i završetak operacije:** PSC procjenjuje eventualne izmjene koje bi trebalo primijeniti tijekom operacije te mogućnost obustave operacije ili njenih pojedinih dijelova. Jednom kada je operacije završena, počinje proces prepoznavanja naučenih lekcija.

Dakle, navedeni postupci usklađuju odgovore Europske unije kada je suočena s kriznom situacijom. Oni su ipak dovoljno fleksibilni kako bi se prilagodili osobitostima svake pojedine krize. Naučene lekcije se koriste kako bi se usavršili navedeni postupci. Primijenile su se prigodom niza operacija koje je Europska unija do danas vodila, bilo da se radi o vojnim ili civilnim operacijama.

FINANCIRANJE VOJNIH I CIVILNIH OPERACIJA

Civilne operacije upravljanja kriznim situacijama financiraju se iz proračuna ZVSP-a, podrubrike zajedničkog proračuna kojim upravlja Komisija i o čijoj upotrebi odlučuje

Vijeće. Proračun istovremeno dopušta financiranje posebnih izaslanika EU-a i određenih aktivnosti koje se vode u okviru strategija EU-a (strategija borbe protiv širenja oružja za masovno uništenje i strategija borbe protiv širenja lakog oružja malog kalibra).

U okviru financijskih perspektiva 2007.- 2013., slijedom posebnih dogovora o proračunu ZVSP-a, korištenje proračunskih sredstva je «rezervirano» te se omogućuje njihovo postupno povećanje. Međuinstitucionalni dogovor od 17. svibnja 2006. između Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije predviđa da najmanje 1,74 milijarde eura bude stavljeno na raspolaganje, pod rubrikom 4 zajedničkog proračuna, za potrebe ZVSP-a za period od 2007. do 2013. odnosno oko 250 milijuna eura na godinu. Zapravo, riječ je o zamjetnom povećanju u usporedbi s 55 milijuna eura koliko je iznosio proračun u prošlom razdoblju (2000.-2006.). S proračunom od 159,2 milijuna eura u 2007., proračun ZVSP-a bi se trebao povećati na 400 milijuna eura u 2013. Početni proračun za 2008. godinu od 200,25 milijuna eura povećan je na 285 milijuna (uključujući i 70 milijuna preko fleksibilnog instrumenta) kako bi se u obzir uzele pripreme za pravosudnu i policijsku misiju EULEX Kosovo.

Za razliku od civilnih, operacije vojnog ili obrambenog karaktera ne mogu se financirati iz zajedničkog fonda. Određeni dio tih troškova dijeli se između država članica po principu visine BNP-a. Administrativni i financijski mehanizam – Athena, ustrojen je u veljači 2004.⁶ s ciljem upravljanja zajedničkim troškovima (posebice poziv za doprinosima država članica), od pripreme faze do završetka pojedine operacije. Athena je izmijenjena u prosincu 2006. godine kako bi se uvela razlika između automatski prihvatljivih troškova za zajedničko financiranje (vezanih u prvom redu uz raspoređivanje glavnih stožera operacije) i potencijalno prihvatljivih troškova (odlukom Vijeća ili na zahtjev zapovjednika operacije). Mehanizam Athena se trenutačno nalazi u postupku revizije. U Atheni sudjeluju sve države članice, osim Danske, koja uživa «opting out» status. Ostatak troškova izravno financiraju države članice koje sudjeluju u misiji i to po principu individualnih troškova (*«costs lie where they fall»*).

Kada se govori o vojnim operacijama upravljanja kriznim situacijama, u praksi se dijeli samo mali dio ukupnih troškova (manje od 10%), s obzirom na ograničenu definiciju automatski prihvatljivih troškova, usvojenu od strane Vijeća za popis zajedničkih troškova, i odbijanje pojedinih država članica u odobravanju podjele ostalih troškova.

VJEŽBE

Namjera vježbi koje provodi Europska unija, usmjerenih kako na vojnu i civilnu komponentu ESOP-a tako i na vojno-civilnu koordinaciju, sastoji se u ispitivanju struktura, postupaka i nacрта upravljanja kriznim situacijama. One su planirane i prilagođene razvoju strateškog konteksta, i potrebama Unije. Na temelju zamišljenih scenarija u ovakvom tipu vježbe sudjeluju sve političke i vojne strukture (u prvom redu PSC, EUMC, CIVCOM, GSC) kao i operativne vojne strukture (Operativni stožer snaga ili vojno-civilna ćelija Vojnog stožera EU-a). Vježbe ujedno omogućavaju i preispitivanje sporazuma utvrđenih s drugim organizacijama i postupaka predviđenih za sudjelovanje trećih država.

⁶ odluka 2004/197/CFSP Vijeća od 1. ožujka 2004., izmijenjena odlukama 2004/925/CFSP od 22. prosinca 2004., 2005/68/CFSP od 24. siječnja 2005 i od 2007/384/CFSP od 14. svibnja 2007.

Vježba upravljanja kriznim situacijama CME '08, koja se održala od 24. studenog do 5. prosinca 2008. tijekom francuskog predsjedanja, pokazala se kao prilika za testiranje postupaka upravljanja kriznim situacijama u slučaju zajedničkog razmještanja civilne misije i vojne operacije na istom poprištu.

uropska unija trenutačno ne provodi vježbe na terenu, koje ostaju odgovornost država članica. Osnivanje taktičkih grupa za brz odgovor doduše može dovesti do propitkivanja ovog principa.

IZOBRAZBA: EUROPSKO UČILIŠTE ZA SIGURNOST I OBRANU (ESDC)

Nastavno na odluku Europskog vijeća u Solunu iz lipnja 2003. godine, Vijeće je u srpnju 2005. osnovalo Europsko učilište za sigurnost i obranu (*ESDC-European Security and Defence College*).

Ovo učilište, koje je započelo s radom 1. siječnja 2006. pruža obuku na području europske sigurnosne i obrambene politike, namijenjenu državama članicama i trećim državama. Od 2006., nešto manje od 1000 osoba pohađalo je tečajeve visoke razine, te orijentacijske i specijalističke tečajeve. Na taj način učilište pridonosi razvoju zajedničke kulture ESOP-a i sigurnosnih izazova među zemljama članicama, udružujući sredstva kojima Europljani već raspolažu na tom području.

Učilište se oslanja na mrežu nacionalnih obrazovnih institucija na području sigurnosti i obrane, zaduženih za europske programe obrazovanja. Institut za sigurnosne studije EU-a je jedna od okosnica ove umrežene arhitekture. Do kraja 2008. sustav pripreme i praćenja pomoću interneta trebao bi biti pušten u rad. Usklađenost osigurava stalno tajništvo sa sjedištem u Bruxellesu, pri glavnom tajništvu Vijeća (naročito vođenje alumni mreže i upravna podrška). Upravni odbor, sastavljen od zemalja članica, glavnog tajništva Vijeća i Komisije kao i od Akademskog vijeća, koje okuplja predstavnike nacionalnih institutâ, definira programe učilišta.

Izobrazba će se temeljiti na cjelokupnosti domena ESOP-a, od civilne do vojne dimenzije. Ona jednako tako može obraditi pojedine zasebne teme (Afriku, Balkan, Mediteran). Obrazovni programi nisu osmišljeni isključivo za visoke dužnosnike nacionalnih vlada koji pridonose razvoju interventnih sposobnosti EU-u nego i određenu publiku kao primjerice za glasnogovornike i novinare.

U kontekstu visoke potražnje za razvojem obrazovnih programa na području ESOP-a, cilj treba postati jačanje djelovanja ESDC-a.

INICIJATIVA RAZMJENE MLADIH ČASNIKA PO UZORU NA PROGRAM ERASMUS

Sposobnost europskih oružanih snaga da djeluju zajedno postala je ključna u pripremi sve kompleksnijih vojnih višenacionalnih operacija i u pogledu njihovog upravljanja. Pitanje sve češće suradnje zemalja članica na području obuke časnika, detaljno je razmotreno tijekom francuskog predsjedanja, u drugom polugodištu 2008. godine.

Vijeće je 10. studenog 2008. usvojilo europsku inicijativu razmjene mladih časnika, inspiriranu programom Erasmus. Cilj ovakve inicijative je poticanje razmjene mladih časnika tijekom njihovog početnog obrazovanja, kako bi se ojačala interoperabilnost i sposobnost zajedničkog djelovanja europskih oružanih snaga. Inicijativa pruža priliku europskim časnicima, da već od početne razine obrazovanja, dio edukacije obave u jednoj od zemalja članica. Time se namjerava potaknuti mobilnost studenata i nastavnog kadra vojnih škola.

Realizacija opisane inicijative, koja se temelji na razmjeni među različitim obrazovnim institucijama država članica, provodi se na nacionalnoj i dobrovoljnoj bazi te se oslanja na Europsku školu za sigurnost i obranu.

3.3. Europski parlament i ESOP

Kao što to predviđa članak 21 Ugovora o Europskoj uniji i međuinstitucionalni dogovor između Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije o proračunskoj disciplini (objavljeno u službenom listu Europske unije od 14. lipnja 2006.), Europski parlament se konzultira u osnovnim aspektima i temeljnim izborima zajedničke vanjske i sigurnosne politike.

Europski parlament sudjeluje na međuinstitucionalnim sastancima te se preko predsjedništva i Europske Komisije redovno obavještava o razvoju ZVSP-a. Svake godine, Vijeće mu podnosi izvješće o aktivnostima ZVSP-a i ESOP-a.

Europski parlament u Strasbourgu

Budući ugovor učvršćuje ova ostvarenja precizirajući da se Europski parlament konzultira i informira između ostalog i o pitanjima europske sigurnosne i obrambene politike.⁷

Kao jedan od ogranka nadležnih za proračun, Europski parlament ima posljednju riječ prilikom njegovog izglasavanja za ZVSP.

Nadalje, 2004. godine, pri Odboru za vanjske poslove Europskog parlamenta osnovan je Pododbor za sigurnost i obranu (SEDE-Sub-Committee on Security and Defence). Upravo on raspravlja o pitanjima vezanima za ESOP i u tu svrhu održava redovite kontakte s veleposlanicima pri Političkom i sigurnosnom odboru, s Vojnim stožerom Europske unije, direktorom Europske obrambene agencije, zapovjednicima

⁷ članak 21 Ugovora o Europskoj uniji izmijenjen Lisabonskim ugovorom

operacija u okviru ESOP-a ili posebnim izaslanicima Europske unije. Pododbor jednako tako organizira saslušanja stručnjaka i šalje *ad hoc* izaslanstva za izravno prikupljanje informacija s terena.

Glavni tajnik i visoki predstavnik za ZVSP Javier Solana odredio je osobnog predstavnika za parlamentarna pitanja koja se tiču vanjske politike Europske unije s ciljem jačanja veza s Europskim parlamentom. Na tom mjestu se od 29. siječnja 2006. nalazi gospodin Michael Matthiessen.

3.4. Europska komisija i ESOP

Europska komisija je u potpunosti uključena u rad i u implementaciju odluka na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Ona može iznijeti svoje prijedloge ali nema pravo jednostrane akcije. Povrh toga, igra važnu ulogu u proračunskim pitanjima, budući da upravlja proračunom ZVSP-a i svake godine izrađuje pret-projekt koji predočava Vijeću i Europskom parlamentu.

Iznos kojim upravlja Komisija, predodređen za potrebe ZVSP-a unutar zajedničkog proračuna, koristi se za financiranje civilnih operacija upravljanja kriznim situacijama i operacijama posebnih izaslanika Unije te može podržati akcije

drugih međunarodnih organizacija.

Zajednički proračun se ne može koristiti za financiranje vojnih operacija Unije. Međutim, ipak može pružiti značajnu potporu tim operacijama kroz programe suradnje i prateće programe.

To je u prvom redu moguće kroz proračunski mehanizam programa «*Instrument for Stability*» sa svojim dvijema sastavnicama : dugoročno djelovanje (članak 4) i odgovor na krize (članak 3 odluke 1717/2006 kojom je utemeljen «*Instrument for Stability*») za situacije koje predstavljaju prijetnju demokraciji, vladavini prava te zaštiti osobnih prava i sigurnosti. Komisija redovno izvještava Politički i sigurnosni odbor o mjerama provedenim kroz program «*Instrument for Stability*».

Programi se u prvom redu provode kako bi osigurali potporu misijama ili operacijama EU-a u okviru ESOP-a. U Čadu i Srednjoafričkoj Republici, uz vojnu misiju ESOP-a i civilnu misiju UN-a, Komisija kroz program «*Instrument for Stability*» financira obuku lokalnih policajaca zaduženih za doprinos sigurnosti u izbjegličkim kampovima i za zaštitu humanitarnih sredstava.

4.

4- OPERACIJE ESOP-A

Operacija EUFOR DR Congo

- 1. Vojne operacije**
- 2. Civilne operacije**
- 3. Civilna i vojna potpora Afričkoj uniji u Darfouru**
- 4. Suradnja na području reforme sigurnosnog sektora (SSR)**

4.1. Vojne operacije

BALKAN

Operacija EUFOR Concordia u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (FYROM)

Kao odgovor na molbu Predsjednika Trajkovskog od 17. siječnja 2003., operacija Concordia u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (FYROM)⁸ zamijenila je 18. ožujka 2003. NATO misiju «*Allied Harmony*» kako bi zajamčila nužnu sigurnost za provedbu Sporazuma iz Ohrida i time omogućila ustroj stabilne i demokratske države.

Drugi dio planiranja (operativno planiranje) i zapovjedanje operacijom osigurano je kroz potporu zajedničkih sredstava i sposobnosti NATO-a, u okviru sporazuma «Berlin Plus». Dvadeset šest država, od kojih dvadeset i tri članice EU-a, osigurale su 400 lako naoružanih pripadnika. Zapovjednik operacije kao DSACEUR bio je admiral Feist iz Njemačke. Ulogu vodeće nacije za stožer snaga osigurale su prvo Francuska (do rujna, general Pierre Maral, zapovjednik snaga) te kasnije EUROFOR (portugalski general Luís Nelson Ferreira Dos Santos). Misija je završena 15. prosinca 2003. te je EU naposljetku nastavila svoje djelovanje u okviru ESOP-a pokrenuvši policijsku operaciju EUPOL Proxima (opisanu u daljnjem tekstu).

Vojna baza – operacija Concordia

⁸ zajednička akcija br. 92/03 od 27. siječnja 2003., rezolucija 1371 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i odluke 2003/563/CFSP od 29. srpnja 2003. o produžetku misije.

Operacija EUFOR Althea u Bosni i Hercegovini

Operacija Althea u Bosni i Hercegovini⁹ započela je 2. prosinca 2004. godine. EUFOR je od NATO snaga (SFOR) preuzeo operaciju kako bi proveo vojnu komponentu Daytonskog sporazuma odnosno očuvao sigurnosnu stabilnost. Provedba operacije odvijala se uz potporu zajedničkih sredstava i sposobnosti NATO-a, u okviru sporazuma «Berlin Plus».

Integrirana policijska jedinica

U studenom 2008., s obzirom na stabilnu sigurnosnu situaciju u Bosni i Hercegovini, Vijeće je pristupilo ocjenjivanju operacije. Otkrilo je odlučne napretke koje je Althea ostvarila prema kraju svog mandata, te posebice izvršenje vojnih zadaća i zadaća stabilizacije predviđenih sporazumom Dayton/Pariz. Shodno s tim Vijeće je procijenilo

da treba poduzeti pripremne akcije za eventualni razvoj operacije prema operaciji za obuku i savjetovanje. Odluku o tom pitanju Vijeće bi moglo donijeti tijekom 2009., zavisno od razvoja političkih događanja u Bosni i Hercegovini.

⁹ zajednička akcija br. 2004/570/CFSP od 12. srpnja 2004., rezolucija UN-a 1551, te kasnije zajedničke akcije br. 2007/748/CFSP i 2007/749/CFSP od 19. studenog 2007. koje su izmijenile i produžile mandat posebnog predstavnika EU-a za Bosnu i Hercegovinu.

Operacija EUFOR Artemis u Demokratskoj Republici Kongo

Nemiri u Ituriju 2003. godine rezultirali su pojavom opće nestabilnosti i brojnim žrtvama. Grad Bunia nalazio se pod opsadom što je dovelo u opasnost nastavak mirovnog procesa u regiji Velikih Jezera. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda pozvao je Europsku uniju da preuzme misiju 750–orice pripadnika «plavih kaciga» u Buniji dok se brojnije snage Ujedinjenih naroda ne rasporede na terenu. Vijeće ministara je stoga u lipnju 2003. odlučilo započeti operaciju EUFOR Artemis DRC¹⁰.

Operacija, čiji je zapovjednik francuski general Bruno Neveux, vođena je autonomno s Francuskom kao vodećom nacijom te korištenjem francuskog Središta za operativno planiranje i upravljanje (CPCO–*Operational Planning and Control Center*) kao glavnog stožera operacije. Zapovjedništvo snaga bilo je smješteno u Entebbeu. U operaciji je sudjelovalo 2000 ljudi, od čega 1700 Francuza (Šveđani su činili drugi po redu najmnogobrojniji kontingent). Zadaća snaga bila je osigurati grad, središta za izbjeglice, zračnu luku te zajamčiti sigurnost nevladinih organizacija i Ujedinjenih naroda. Misija je izvršila mandat u zahtjevnom okruženju omogućivši provedbu MONUC-a.

Uspješnost ove operacije urodila je stvaranjem novih koncepata ESOP-a, u prvom redu borbenih skupina, sposobnosti brzog odgovora i Operativnog središta Europske unije.

Operacija EUFOR DR Congo kao potpora MONUC-u za vrijeme izbornog razdoblja u Demokratskoj Republici Kongo

Kao odgovor na zamolbu Ujedinjenih naroda, Vijeće ministara je 27. travnja 2006. odlučilo pokrenuti operaciju EUFOR DR Congo kao potporu MONUC-u¹¹ za vrijeme i nakon izbornog razdoblja, u slučaju većih poteškoća. 25. travnja 2006., rezolucijom 1671 Vijeća UN-a odobreno je privremeno razmještanje europskih snaga.

Akcija je bila dio globalnog napora Europske unije kojom se podupire proces demokratske tranzicije u DR Kongu, točnije izborni proces (financiranje u visini od 250 milijuna eura, odnosno 80% od ukupnog troška izbora te slanje važne međunarodne promatračke misije).

U operaciju EUFOR DR Congo, započetu u lipnju 2006., uključilo se približno 800 vojnika u Kinšasi (stožer snaga, jedinice zaštite zračne luke, specijalne snage), unaprijed razmještene trupe u Gabonu (približno 1100), spremne intervenirati u slučaju da MONUC naiđe na neprilike, kao i strateška rezerva smještena u Europi.

Nakon Artemisa, EUFOR DR Congo je druga autonomna vojna operacija Europske unije. Usko je surađivala s ostalim operacijama Unije prisutnima u DR Kongu : EUSEC DR Congo i EUPOL Kinshasa (pojačana u izbornom razdoblju).

¹⁰ zajednička akcija br. 423/03 od 5. lipnja 2003. i rezolucija 1484 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

¹¹ zajednička akcija br. 2006/319/CFSP od 27. travnja 2006. i zajednička akcija 2007/147/CFSP od 27. veljače 2007. kojom se ukida zajednička akcija 2006/319/CFSP

Operativno središte u Potsdamu bilo je određeno kao zapovjedništvo operacije. Operacijom EUFOR DR Congo zapovijedao je njemački general Karlheinz Viereck, dok je funkciju zapovjednika snaga razmještenih u Kinšasi obnašao francuski general Christian Damay. Zemlje koje su najviše pridonijele u pogledu trupa su Njemačka i Francuska s istim brojem, te Poljska, Španjolska, Nizozemska, Švedska i Belgija. Turska je jednako tako sudjelovala u operaciji.

Operacija EUFOR DR Congo

Europska unija započela je 28. siječnja 2008. petu vojnu operaciju u Čadu i Srednjoafričkoj Republici (SAR) kako bi osigurala sigurnost i stabilnost u regijama zahvaćenima krizom u Darfouru. Odobrena rezolucijom 1778 Vijeća Ujedinjenih naroda, operacija mora omogućiti povratak izbjeglica i razmještenih osoba na područje njihova prvotnog prebivališta, olakšati humanitarno djelovanje i pridonijeti zaštiti misije Ujedinjenih naroda u Srednjoafričkoj Republici i Čadu (MINURCAT).

Operacija EUFOR Čad/SAR

Razmještanje operacije EU-a EUFOR Čad/SAR predstavljalo je zapravo uvjet početku misije MINURCAT, čija policijska komponenta treba prije svega obučiti policijske snage Čada humanitarnoj zaštiti.

EUFOR Čad/SAR dosegao je inicijalnu operativnu sposobnost 15. ožujka 2008. Sukladno rezoluciji 1778, operacija će trajati godinu dana i završit će sredinom ožujka 2009. Rezolucija 1834 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, usvojena 24. rujna 2008., predviđa da nova vojna operacija UN-a naslijedi EUFOR Čad/SAR. U EUFOR Čad/SAR je uključeno 3.700 pripadnika. Države koje su osigurale najveći broj trupa su Francuska, Irska, Poljska, Švedska, Rumunjska, Belgija, Finska, Austrija, Nizozemska i Španjolska* Hrvatska. Ovakvom operacijom Europska unija jača djelovanje koje već dugo vremena provodi kako bi se suprotstavila krizi u Darfouru i njenom regionalnom širenju. Na taj način razvija partnerstvo s Ujedinjenim narodima u pogledu upravljanja kriznim situacijama.

Operacijom zapovijeda irski general Patrick Nash iz glavnog operativnog stožera u Le Mont Valérienu. Zapovjednik snaga na terenu je francuski general Jean-Philippe Ganascia.

BORBA PROTIV PIRATSTVA U VODAMA SOMALIJE

Učestalost piratskog djelovanja u vodama uz obale Somalije posljednjih mjeseci dostiže zabrinjavajuću razinu, s približno 150 napada na brodove u Adenskom zaljevu od siječnja do rujna 2008. U kontekstu teškog pogoršanja ionako zabrinjavajuće sigurnosne situacije na teritoriju Somalije, ishod piratskog djelovanja su brojne otmice kao i ozbiljni poremećaji trgovačkog prometa u regiji.

Unutar okvira globalnih napora za stabilizaciju situacije u Somaliji, Europska unija odlučila je djelovati protiv ove pojave podržavajući provedbu rezolucija 1816 i 1814 Vijeća sigurnosti UN-a koje se odnose na suzbijanje piratstva.

*op.p. Hrvatska jednako tako od početka listopada 2008. sudjeluje u toj operaciji s petnaesticom vojnika .

Koordinirana akcija EU NAVCO

Stoga je Vijeće EU-a 19. rujna 2008. odlučilo u Bruxellesu osnovati koordinacijsku ćeliju (EU NAVCO-*European Union Naval Coordination*) zaduženu za pružanje potpore aktivnostima nadgledanja i zaštite koje pojedine države članice poduzimaju u vodama uz somalsku obalu.

Ovakva akcija omogućava usklađivanje potreba zaštite brodova unajmljenih od strane Svjetskog programa za hranu (WFP-*World Food Programme*) i ostalih nedovoljno zaštićenih brodova, s jedne strane, i prisutnost pomorskih jedinica država članica i trećih država koje djeluju u regiji, s druge strane. Od listopada 2008., operacija EU NAVCO organizirala je pratnju trgovačkih brodova od strane ratnih brodova te je pridonijela većoj uključenosti zemalja članica u akciju.

Čelni čovjek EU NAVCO-a je kapetan bojnog broda, Španjolac Andres A. Breijo Claur.

Pomorska operacija Atalanta

Europsko Vijeće je 10. studenog 2008. usvojilo zajedničku aktivnost koja se odnosi na operaciju Atalanta, te je na taj način obilježilo odluku o vođenju prve pomorske operacije Europske unije.

Operacija će pridonijeti zaštiti brodova koji dostavljaju pomoć u hrani razmještenim osobama diljem Somalije u sklopu Svjetskog programa za hranu (WFP), te zaštitu nezaštićenih brodova koji plove duž somalske obale, kao i odvraćanju, prevenciji i represiji piratskog djelovanja i oružanih pljački. Predviđa se da će operacija Atalanta, kojom iz strateškog stožera Northwood upravlja britanski kontraadmiral Philip Jones i organizirana oko ukrcanog stožera, početi s djelovanjem u prosincu 2008. Aktivnosti koordinacijske skupine EU NAVCO potpast će pod djelokrug operacije.*

* *op.p.* Inicijalna operativna sposobnost operacije Atalanta je proglašena 13. prosinca 2008. na inicijalno razdoblje od godine dana. Ova je operacija omogućila mobilizaciju važnih sredstava (do 13 vojnih brodova i 3 zrakoplova pomorske ophodnje) povezivanje sa cjelokupnošću sudionika međunarodne pomorske zajednice i djelovanje u definiranom pravnom okviru. U lipnju 2009, britanski kontraadmiral Hudson zamijenio je kontraadmirala Jonesa na mjestu zapovjednika operacije. Operacija koja je nakon toga proširena na ekskluzivnu ekonomsku zonu Sejšela bit će produžena na dodatnih godinu dana. Hrvatska konkretno sudjeluje u operaciji od 07. srpnja 2009., s ukrcavanjem jednog časnika hrvatske ratne mornarice na francusku fregatu Aconit.

4.2. Civilne operacije

BALKAN

Policijska misija Europske unije u Bosni i Hercegovini (EUPM)¹²

Pokrenuta u siječnju 2003., prva misija Europske unije u okviru ESOP-a preuzela je mandat policijske misije Ujedinjenih naroda (IPTF). Predviđeno je da misija :

- podržava stvaranje nezavisne, depolitizirane i transparentne bosanske policije;
- jača profesionalne vještine viših dužnosnika policije;
- doprinosi borbi protiv organiziranog kriminala obučavanjem stručnjaka te stvaranjem specijalizirane vladine agencije;
- sudjeluje u novačenju i obuci policajaca kako bi osigurala multietnički karakter policijskih snaga ;
- učvršćuje institucionalne temelje i profesionalizam vladinih sigurnosnih agencija (Državne agencija za istrage i zaštitu, tj. SIPA, Državne granične službe, tj. SBS).

U siječnju 2006., te ponovno u jesen 2007., mandat EUPM-a izmijenjen je kako bi se uspješnije uzela u obzir potreba da se bosanska policija pripremi za borbu protiv organiziranog kriminala. Misija je produžena do prosinca 2009. Za 2008. proračun misije iznosio je 14,8 milijuna eura, a djelovanje EUPM-a se otada usredotočilo na reformu policije i kontrolu aktivnosti bosanske policije na području organiziranog kriminala. Djelovanje EUPM-a dio je globalne akcije koju predvodi posebni izaslanik Europske unije za Bosnu i Hercegovinu, Miroslav Lajčak koji je u srpnju 2007. preuzeo dužnost od Christiana Schwartza-Schillinga. (*op.p. od 26. ožujka 2009. novi visoki predstavnik Europske unije u BiH je gospodin Valentin Inzko*). Misijom od studenog 2008. zapovijeda Nijemac Stefan Feller, koji je naslijedio Talijana Vincenza Coppola.

Policijska misija Europske unije u Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (EUPOL Proxima)

Započeta u prosincu 2003. te vođena do prosinca 2005., policijska misija EUPOL Proxima¹³ pridonijela je jačanju načelnog dogovora iz Ohrida koji je omogućio stabilizaciju političke i sigurnosne situacije u BJR Makedoniji. Nastavila se na aktivnosti vojne operacije Concordia.

Sastavljene od približno 200 policajaca iz država članica ali isto tako i iz nekoliko trećih država, policijske snage djeluju unutar regionalnih stožera makedonske policije (Skopje, Tetovo, Kumanovo, Gostivar i Ohrid) uz pojačanu prisutnost u regijama koje su bile poprište etničkih sukoba. Aktivnosti Proxime bile su nastavljene kroz zajednički projekt u okviru programa CARDS.

¹² zajednička akcija br. 210/02 od 11. ožujka 2002. izmijenjena i dopunjena zajedničkim akcijama 2003/141/CFSP, 2003/188/CFSP, 2005/824/CFSP, 2007/748/CFSP i 2007/749/CFSP

¹³ zajednička akcija br. 681/03 od 29. rujna 2003. i br. 789/04 od 22. studenog 2004.

Promatračka misija Europske unije na zapadnom Balkanu (EUMM)¹⁴

U prosincu 2000., Vijeće je odlučilo rasporediti promatračku misiju Europske unije (EUMM-EU Monitoring Mission) na području zapadnog Balkana kako bi nadziralo razvoj događaja na političkom i sigurnosnom planu u regiji, obraćajući posebnu pozornost na granice, na povratak izbjeglica i etnička pitanja. Misija od 120 međunarodnih promatrača (nenaoružanih pripadnika vojnog osoblja) i 75 pripadnika lokalnog osoblja, djelovala je iz svog zapovjedništva u Sarajevu kako bi pokrila Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, BJR Makedoniju, Albaniju, Srbiju i Crnu Goru. Obnašajući funkciju ranog upozorenja i sredstva posredovanja za vraćanje povjerenja među zajednicama, misija je ojačala politiku stabilnosti EU-a u regiji. Uspjeh ove misije naveo je Vijeće da razvije posebnu komponentu upravljanja kriznim situacijama – promatranje (engl. *monitoring*). Vijeće je zaključilo misiju 31. prosinca 2007.

Misija EULEX na Kosovu

Europska unija je od travnja 2006. godine započela planirati najvažniju civilnu misiju u okviru ESOP-a u svojoj povijesti, s međunarodnim osobljem koje broji približno 2000 pripadnika. Ova misija ujedno predstavlja i prvu civilnu misiju s izvršnim ovlastima. Vijeće je početkom 2008. godine okončalo s pripremom dokumenata potrebnih za početak misije nazvane EULEX Kosovo. Službena odluka o početku misije odobrena je 16. ožujka 2008.¹⁵ Razmještanje misije odvijalo se postupno tijekom tranzicijskog razdoblja koje je počelo u ljeto 2008. istovremeno s misijom Ujedinjenih naroda na Kosovu (MINUK).

Yves de Kermabon na Kosovu

Misija provodi u djelo angažman šefova država i vlada Europske unije izražen prilikom sastanka Europskog vijeća 14. prosinca 2007., pokazujući da je Europska unija spremna preuzeti važnu ulogu u jačanju stabilnosti na Balkanu. Mandat EULEX KOSOVO treba pomoći kosovskim institucijama, pravosudnim vlastima i tijelima zaduženima za primjenu zakona kako bi napredovali na putu održivosti i podjele odgovornosti u multietničkom kontekstu. EULEX KOSOVO će imati savjetodavnu ulogu te će nadzirati i mentorirati preuzimajući istovremeno određene izvršne odgovornosti.

¹⁴ zajednička akcija 2000/811/CFSP os 22. prosinca 2000.

¹⁵ zajednička akcija 2008/124/CFSP od 4. veljače 2008. i Službeni list od 16. veljače 2008.

Nekoliko trećih država daje svoj doprinos EULEX-u, među kojima valja istaći Sjedinjene Američke Države koje prvi puta sudjeluju u misiji ESOP-a.

Pod zapovjedništvom francuskog generala Yvesa de Kermabona, misija se oslanja na tri glavne sastavnice:

- **policijsku**: približno 1400 djelatnika policije ima zadaću pomoći pripadnicima kosovske policije i obučavati ih, te po potrebi intervenirati i provoditi istragu. K tomu, četiri civilne policijske jedinice, koje su osigurale Poljska, Rumunjska, Italija i Francuska, od kojih svaka broji 115 članova, moraju biti u stanju intervenirati kao potpora kosovskoj policiji u slučaju ozbiljnog narušavanja javnog mira;
- **pravosudnu**: sastavljena od približno 230 sudaca, tužitelja i pravnih savjetnika u Prištini i na područnim sudovima, kao i od šezdesetak zatvorskih namještenika zaduženih za nadzor i pratnju zatvorenika;
- **carinsku**: tridesetak djelatnika treba pružiti potporu lokalnim vlastima i nadgledati njihovu aktivnost te po potrebi samostalno djeovati.

KAVKAZ

Misija Europske unije na području vladavine prava u Gruziji (EUJUST Themis)¹⁶

Vijeće je odlučilo pokrenuti misiju podrške vladavini prava u Gruziji u srpnju 2004. godine, na trajanje od godinu dana. Misija je okupila stručnjake s visokom razinom znanja, poglavito suce s više od dvadeset godina iskustva na odgovornim mjestima u sudskim sustavima matičnih zemalja.

Pod vodstvom francuske sutkinje Sylvie Pantz, misija je savjetovala i podržavala gruzijske sudske institucije u procesu preobrazbe iz naslijeđenih sovjetskih struktura prema novim učinkovitim demokratskim kaznenim strukturama koje će služiti svojim građanima. Misija, čiji je začetnik Litva, imala je koristi od stručnosti država članica EU-a srednje i istočne Europe, koje su prenijele vlastita iskustva uspješne tranzicije.

Themis je priznat od strane lokalnih vlasti i uključenih međunarodnih sudionika kao uspješan model djelovanja na području vladavine prava, promičući prije svega :

- reforme zakonika kaznenog postupka;
- definiranje decentraliziranih sudskih struktura, usmjerenih prema služenju i zaštiti građana ;
- prilagodbu sudstvenog sustava zemlje domaćina na regionalnu i međunarodnu suradnju na tom području.

¹⁶ zajednička akcija br. 523/04 od 28. lipnja 2004.

Misija je obustavljena u srpnju 2005., no njeno je djelovanje ipak nastavljeno kroz integraciju ekipe potpore pri uredu posebnog izaslanika Euroske unije za područje južnog Kavkaza. Navedena ekipa broji desetak osoba zaduženih za pomoć vlastima u pitanjima vladavine prava i kontrole granica (*Border Support Team*).

Promatračka misija Europske unije u Gruziji (EUMM)

Nakon sukoba koji je 7. kolovoza 2008. izbio između Gruzije i Rusije u gruzijskim provincijama Južnoj Osetiji i Abhaziji i dogovora o prekidu vatre 12. kolovoza, Vijeće Europske unije odlučilo je 15. rujna 2008. razmjestiti promatračku misiju u Gruziji (EUMM Georgia-EU Monitoring Mission), sastavljenu od više od 200 europskih promatrača.

Cilj misije je pridonijeti stabilizaciji, normalizaciji i ponovnoj uspostavi klime povjerenja u Gruziji, poglavito kroz promatranje i analizu situacije, uključujući i povlačenje ruskih snaga i eventualnih kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava. Misija je jednako tako zadužena za promatranje situacije u pogledu

Obraćanje Javiera Solane osoblju misije prilikom posjeta Gruziji.

dobrog upravljanja, vladavine prava i održavanja javnog reda te treba zajamčiti sigurnost prometne i energetske infrastrukture te povratak razmještenih osoba. Naposljetku, misija cilja pridonijeti smanjenju napetosti uspostavljajući ili olakšavajući kontakte među sukobljenim stranama.

Misija kojom upravlja njemački diplomat Hansjörg Haber, razmještena je na početno razdoblje od dvanaest mjeseci, počevši od 1. listopada 2008., nadopunjujući međunarodne mehanizme promatračke misije Ujedinjenih naroda u Gruziji (*UNOMIG-United Nation Observer Mission in Georgia*) i OSCE-a. Misija raspolaže proračunom od 35 milijuna eura.

Policijska misija Europske unije u Demokratskoj Republici Kongo (EUPOL Kinshasa)¹⁷

U prosincu 2003. Vijeće je odlučilo dati potporu aktivnosti UN-a u DR Kongu, te naročito podržati projekt osnivanja integrirane policijske postrojbe (IPU-*Integrated Police Unit*), okupljajući predstavnike iz svih političkih frakcija Konga.

Provedba projekta IPU sastoji se od 3 etape : stvaranja centra za obuku, treninga budućih pripadnika IPU-a te naposljetku njihovog razmještanja na terenu. Brigu oko provedbe prve dvije etape preuzela je Europska komisija. S ciljem nadgledanja i savjetovanja raspoređenih policajaca, Vijeće je u siječnju 2005. započelo promatračku i savjetodavnu misiju ESOP-a.

Vođa misije, Portugalac Adilio Custodio te njegova skupina od trideset frankofonih policajaca iz šest zemalja članica i dvije treće zemlje, nastavili su s radom i nakon završetka izbornog razdoblja kako bi zajamčili neprekidnost poduzetih napora. Proračun misije iznosio je približno 4,3 milijuna eura. Raspoređivanje IPU u glavnom gradu omogućilo je ponovno raspoređivanje policijske komponente misije UN-a na druge zone nestabilnosti. Na taj način EUPOL Kinshasa služi kao primjer konstruktivne veze između aktivnosti ESOP-a i misija UN-a u okviru upravljanja kriznim situacijama u Africi.

Tijekom izbornog razdoblja 2006. godine, EUPOL je bio odgovoran za koordinaciju aktivnosti očuvanja javnog reda svih interventnih jedinica kongoanske policije, u suradnji sa zemljama zaduženima za njihovu obuku (Francuskom, Južnoafričkom Republikom, Angolom) i u vezi s vojnom operacijom EUFOR DR Congo.

Policijska misija Europske unije u Demokratskoj Republici Kongo (EUPOL DRC)¹⁸

Nakon izbora u Kongu i formiranja nove vlade, mandat misije EUPOL Kinshasa produžen je do lipnja 2007. Djelokrug misije proširen je na savjetodavne akcije kongoanskoj policiji u okviru reforme sigurnosnog sektora koju je pokrenula nova vlada. U srpnju 2007., EUPOL Kinshasa zamijenjena je novom savjetodavnom misijom potpore kongoanskim vlastima pri reformi ustroja policije i njenih veza s pravosuđem – EUPOL DRC - na početno razdoblje od godine dana.

¹⁷ zajednička akcija 913/06 od 7. prosinca 2006. kojom je izmijenjena zajednička akcija 847/04 od 9. prosinca 2004.

¹⁸ zajednička akcija br. 405/07 od 12. lipnja 2007. izmijenjena i nadopunjena zajedničkom akcijom 2008/38/CFSP od 20. prosinca 2007.

Misija EUPOL Kinshasa

Ovom misijom također upravlja čelni čovjek misije EUPOL Kinshasa, Adilio Custodio. Ona broji četrdesetak djelatnika i raspolaže proračunom od 5,5 milijuna eura. Usko surađuje s misijom EUSEC, s kojom dijeli dio administrativnog osoblja i pojedine stručnjake, nadalje s Europskom komisijom i MONUC-om, snagama Ujedinjenih naroda, čiji mandat, obnovljen rezolucijom 1756 u svibnju 2007., jednako tako pokriva pitanja potpore reformi sigurnosnog sektora.

BLISKI I SREDNJI ISTOK

Misija vladavine prava Europske unije za Irak (EUJUST Lex)¹⁹

Vijeće je 21. veljače 2005. odlučilo uspostaviti misiju potpore jačanju vladavine prava u Iraku kako bi razvilo sposobnosti za suradnju snaga policije, sudaca, te zatvorskih dužnosnika.

Vijeće se složilo da će se u ovoj fazi trening i obuka održati na teritoriju Europe. Misija raspolaže Uredom za koordinaciju u Bruxellesu te Uredom za vezu u Bagdadu, koji broji svega četiri djelatnika. Načini provedbe misije, koja nadopunjava trenutačne napore međunarodne zajednice, definirani su u dogovoru s iračkim vlastima.

Od početka misije, više od 1300 dužnosnika iz iračkog pravosudnog sustava (policija, ministarstvo unutarnjih poslova, ministarstvo pravosuđa) dočekano je u obrazovne strukture zemalja članica EU-a.

Jednako je tako i započeta provedba programa stažiranja nekoliko iračkih odgovornih dužnosnika pri upravama europskih zemalja. Unija namjerava zajamčiti etničku i vjersku raznolikost stažista te podići njihovu svijest o mjestu žene u suvremenom demokratskom pravosudnom sustavu.

Misija koju predvodi Britanac Stephen White raspolaže godišnjim proračunom od približno 11 milijuna eura. Mandat joj je produljen do lipnja 2009. Aktivnosti misije bi naposljetku trebale biti preuzete akcijom europske zajednice.

¹⁹ zajednička akcija br. 190/05 od 7. ožujka 2005., te zajedničke akcije br. 2006/413/CFSP od 12. lipnja 2006., br. 708/06 od 17. listopada 2006. i br. 2007/760/CFSP od 22. studenog 2007.

***Europski koordinacijski ured za potporu palestinskoj policiji (EU COPPS)
i policijska misija Europske unije na palestinskim teritorijima (EUPOL COPPS)²⁰***

U okviru Akcijskog plana bliskoistočnog mirovnog procesa o kojem je odluku donijelo Vijeće, u siječnju 2005. osnovan je Europski koordinacijski ured za potporu palestinskoj policiji (EU COPPS-*EU Coordinating Office for Palestinian Police Support*). Stavljen je pod nadležnost posebnog izaslanika EU-a za mirovni proces, gospodina Marca Otte. Ured priprema i prati palestinske vlasti u definiranju vlastitog plana reforme sigurnosnih službi.

Kako bi uspješnije odgovorila na palestinske zahtjeve za podrškom, Unija je od siječnja 2006. odlučila na terenu rasporediti policijsku misiju u okviru ESOP-a (EUPOL COPPS-*EU Police Mission COPPS*) čiji je početni mandat trebao trajati tri godine, točnije do prosinca 2008. Od 1. prosinca 2007. Britanac Colin Smith upravljao je misijom preuzevši zapovjedništvo od Jonathana McIvora. U siječnju 2009., novi šef misije postat će Britanac Paul Kernaghan.

Cilj misije je pomoći palestinskoj civilnoj policiji u njenom ambicioznom projektu strukturne reforme. Međutim, nakon pobjede Hamasa na parlamentarnim izborima u siječnju 2006., Četvorka koju čini i Europska unija, uvjetovala je svoju pomoć palestinskoj vladi priznavanjem Države Izrael, obvezom na nenasilje i prihvaćanjem dogovora i obveza potpisanih od strane prijašnjih vlada. Ovakva situacija prisilila je misiju EUPOL COPPS da ograniči akcije koje iziskuju usku suradnju s Ministarstvom unutarnjih poslova.

Nakon sukoba unutar Palestine, koji su u lipnju 2007. godine doveli do preuzimanja kontrole nad pojasom Gaze od strane Hamasa, Vijeće ministara Europske unije donijelo je odluku o nastavku europske suradnje na području Zapadne Obale.

Misija EUPOL COPPS

²⁰ zajednička akcija br. 797/05 od 14. studenog 2005.

Na taj je način omogućeno da misija EUPOL COPPS, koja raspolaže godišnjim proračunom od 2,8 milijuna eura, nastavi sa svojim djelovanjem. Broj osoblja dvostruko je povećan (s desetak na dvadesetak djelatnika), te se provode novi programi konkretne suradnje.

Misija potpore na graničnom prijelazu Rafah (EUBAM Rafah-EU Border Assistance Mission Rafah)²¹

Nakon izraelsko-palestinskog sporazuma o kretanju i pristupu, potpisanom 15. studenog 2005., upućena je zamolba Europskoj uniji da nadgleda njegovu provedbu na graničnom prijelazu Rafah između Gaze i Egipta. Mandat misije produžen je do 24. studenog 2009. Misija raspolaže godišnjim proračunom od 7 milijuna eura. Ekipa od 85 međunarodnih djelatnika, policijskih časnika i carinskih djelatnika, radi zajedno s palestinskim carinicima i na taj način jamči regularnost prilikom prelaska granice. Između studenog 2005. i lipnja 2007., oko 450 000 osoba uživalo je pogodnosti otvaranja jedine izlazne točke iz Gaze.

Uspjeh misije naveo je lokalne vlasti da upute Europskoj uniji zamolbu za pomoć pri otvaranju novih graničnih prijelaza. Međutim, odvijanje misije je narušeno zbog razvoja političkog stanja. Preuzimanje kontrole nad pojasom Gaze od strane Hamasa u lipnju 2007. rezultiralo je zatvaranjem graničnog prijelaza u Rafahu od strane izraelskih i egipatskih vlasti. Otada je misija ostala na terenu, međutim uz smanjenje broja osoblja i uz prekid operacija. Misija je ipak sačuvala operativnu sposobnost kako bi mogla ponovno rasporediti osoblje na graničnom prijelazu čim uvjeti to dopuste. U studenom 2008., Francuz Alain Faugeras naslijedio je Talijana Pietra Pistolesea na mjestu šefa misije.

Policijska misija EUPOL u Afganistanu²²

U svibnju 2007. Europska unija je odlučila pokrenuti misiju potpore reformi afganistanske policije. Ova misija podržava napore međunarodne zajednice, poglavito one Misije potpore UN-a u Afganistanu (UNAMA-*United Nations Assistance Mission in Afghanistan*) i Sjedinjenih Američkih Država, u okviru Međunarodnog ureda za koordinaciju policije (IPCB- *International Police Coordination Board*). Cilj je pomoći afganistanskoj vladi u jačanju vladavine prava i u poboljšanju sredstava civilne policije. Djelomično se temelji na bilateralnoj akciji koju je dotad na tom području vodila Njemačka. Trogodišnji mandat predviđa da misija nadgleda, savjetuje i provodi obuku pri afganistanskim vlastima, posebice pri Ministarstvu unutarnjih poslova, na središnjoj razini Kabulu, ali i u ostalim pokrajinama.

Misija zapravo pruža aktivni doprinos radovima na reformi Ministarstva unutarnjih poslova i policije, te pridonosi naporima na području stvaranja veza između policije i pravosuđa, kriminalističkih istraga i upravljanja granicama.

²¹ zajednička akcija 359/07 od 23. svibnja 2007. koja je izmijenila i produžila zajedničku akciju 889/05 iz 2005.

²² zajednička akcija 369/07 od 30. svibnja 2007. izmijenjena i nadopunjena zajedničkom akcijom 2007/733/CFSP od 13. studenog 2007.

Potpuni operativni kapacitet misije dosegnut je u listopadu 2008. Osoblje misije razmješteno je u Kabulu i u petnaestak afganistanskih pokrajina, naročito pri provincijskim rekonstrukcijskim ekipama (*PRT-Provincial Reconstruction Team*) i regionalnim zapovjedništvima. Osim toga, Vijeće Europske unije odlučilo je udvostručiti broj osoblja misije kako bi u prosincu 2008. omogućilo razmještanje na teren 400 pripadnika. Na temelju novog mandata, misija će moći intenzivirati potporu afganistanskoj nacionalnoj policiji.

Godišnji proračun misije iznosi 60 milijuna eura. Danac Kai Vittrup naslijedio je 16. listopada 2008. Nijemca Jurgena Scholza na mjestu šefa misije.

Promatračka misija Europske unije u Aceh (Aceh Monitoring Mission)²³

Tijekom zaključivanja helsinških dogovora između vlade Indonezije i pobunjeničke grupe GAM, promatračka misija treće strane nametnula se kao neophodan uvjet za uspjeh procesa. Dvije zaraćene strane zatražile su pomoć Unije koja je ubrzo odlučila uključiti se u rješavanje spora starog trideset godina u regiji još više destabiliziranoj posljedicama tsunamija u prosincu 2004. godine.

jugoistoka. *Proces razoružanja u Aceh*

Tako su nakon potpisivanja helsinškog ugovora 15. kolovoza 2005., članice EU-a osigurale početnu nazočnost promatrača (*IMP-Initial monitoring presence*), koju je organiziralo glavno tajništvo Vijeća uz pomoć lokalnih veleposlanstava država članica. Istovremeno se u Bruxellesu pripremao početak promatračke misije za Aceh (*AMM-Aceh Monitoring Mission*). Misija je raspolagala proračunskim sredstvima u iznosu od desetak milijuna eura za 18 mjeseci, te je okupila 250 promatrača, od kojih stotinjak iz pet zemalja ASEAN-a (Burneji, Malezija, Filipini, Singapur i Tajland). Unija je zapravo željela usku uključenost ASEAN-a kako bi osigurala regionalnu osposobljenost prilikom upravljanja kriznim situacijama te promicala strateško partnerstvo između Europske unije i zemalja azijskog

Misija je razmještena 15. rujna 2005. pod vodstvom nizozemskog diplomata Pietera Feitha, s ciljem da potpomogne proces razoružanja, demobilizacije i reintegracije, te da donese procjenu nužnosti pomoći strukturalnim reformama koje bi «usidrile» regiju u stabilnost. Programi pomoći u području institucionalnih reformi, ljudskih prava i ekonomske pomoći poduprle su ovu akciju. Misija je završena 15. prosinca 2006.

²³ zajednička akcija br. 607/06 od 7. rujna 2006. koja je izmijenila i produžila zajedničku akciju br. 643/05 iz 2005.

Granična misija na moldavsko-ukrajinskoj granici (EUBAM Moldova and Ukraine-European Union Border Assistance Mission)²⁴

U rujnu 2005. Unija je rasporedila misiju potpore upravljanjem moldavsko-ukrajinske granice, naročito njenim transnistrijskim dijelom. U koordinaciji s lokalnim vlastima, misija je zadužena za razvoj sustava kontrole, postupaka i infrastrukture te za obuku i mentorstvo osoblja. Misija neizravno sudjeluje u procesu stvaranja klime povjerenja između moldavskih i ukrajinskih vlasti. Mandat misije produžen je do studenog 2009. Misija broji približno 200 pripadnika i godišnje raspolaže proračunom od 10 milijuna eura.

Vijeće je odlučilo povjeriti misiju Komisiji koja je njenu provedbu prepustila programu Ujedinjenih naroda za razvoj. U međuvremenu su države članice bile pozvane da za misiju odvoje tehničke stručnjake. Ovdje se radi o novoj metodi upavljanja operacijama koja ujedinjuje financiranje od strane Zajednice, vanjskog partnera-Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP-*United Nations Development Programme*)- i doprinos država članica, te koja predstavlja organizacijski izazov u pogledu usklađenosti rada pojedinih sudionika. Nove članice EU-a aktivno sudjeluju u misiji kojom zapovijeda mađarski general Ferenc Banfi. Štoviše, misija usko surađuje s gospodinom Kalmanom Mizseijem, posebnim izaslanikom Europske unije za Moldaviju, čija je glavna zadaća pridonijeti jačanju učinkovitosti nadgledanja moldavsko-ukrajinske granice.

4.3. Civilna i vojna potpora Afričkoj uniji u Darfouru

Od kolovoza 2004., Europska unija i njene zemlje članice su pružile znatnu potporu naporima Afričke unije (AU) u stabilizaciji regije Darfour. Osim političke potpore (pregovori u Abuji te promatračko povjerenstvo o prestanku vatre), potpora se pretvorila u pozamašnu financijsku pomoć proračunu namijenjenjenom misijama Afričke unije u Sudanu (AMIS I i II) iz *Africa Peace Facility* instrumenta europskih fondova za razvoj, i doprinosima zemalja članica. Povrh toga, značajana sredstva su iskorištena za humanitarnu pomoć i nabavu hrane.

Pored toga, od lipnja 2005. do kraja 2007., Unija je provela misiju potpore Afričkoj uniji, posebice potporu misiji Afričke unije u Sudanu (AMIS). Potpora je obuhvatila civilnu komponentu (podrška zapovjednom lancu policije, pomoć za osnivanje policijske postrojbe pri Afričkoj uniji, obuka, trening) i vojnu komponentu (opskrba opremom, tehnička potpora i potpora planiranja zapovjednom lancu, trening afričkih trupa, strateški transport, slanje vojnih promatrača). Osim toga, europski general preuzeo je funkciju potpredsjednika Komisije o prekidu vatre. Nadalje, države članice su odredile posebnog izaslanika Europske unije za Sudan s političkim mandatom, koji treba osigurati usklađenost akcije Europske unije u Sudanu.

²⁴ zajednička akcija 107/07 od 15. veljače 2007. i zajednička akcija 776/05 od 7. studenog 2005.

Istovremeno, nakon zamolbe AU-a, i NATO se uključio u operaciju, te je u koordinaciji s Europskom unijom, ponudio usluge strateškog transporta.

Unija je okončala misiju potpore u prosincu 2007., rasporedivši zajedničku operaciju Afričke unije i Ujedinjenih naroda – UNAMID (*United Nations-African Union Mission in Darfur*) - stvorenu rezolucijom 1769 od 31. srpnja 2007. koja je zamijenila AMIS.

4.4. Suradnja na području reforme sigurnosnog sektora (SSR)

Misija u DR Kongu (EUSEC DR Congo)

Europska unija je prisutna u DR Kongu u sigurnosnom sektoru s dvije misije - EUSEC DR Congo i EUPOL DR Congo (potpora policiji). EUSEC je raspoređen u svibnju 2005. i njegov tekući mandat traje do 30. lipnja 2009. Zadaće ove misije su savjetovanje kongoanskih vlasti o integraciji oružanih frakcija u DR Kongu i o reformi kongoanske vojske. Dok se potpora u reformama sigurnosnog sektora obično odvijala na bilateralnoj bazi, EUSEC je otvorio put kolektivnoj akciji država članica na tom području.

Unatoč političkim (tranzicijski proces koji je rezultirao izborima 2006.) i vojnim ograničenjima (sukobi pripadnika Josepha Kabile i Jean-Pierrea Bembe i borbe na istoku zemlje), EUSEC je ostvario zamjetne rezultate: razvoj nacrtu za reformu Ministarstva obrane i oružanih snaga, racionalizaciju isplate plaća, popis oružanih snaga i modernizacija informatičkog sustava Ministarstva.

Međutim, kraj političke tranzicije (formiranje nove vlade u ožujku 2007.) i pojačanje borbi na istoku zemlje krajem iste godine otežali su savjetodavnu misiju EUSEC-a. Moguće produženje njenog mandata pretpostavilo bi prilagodbu njenih zadataka i odlučnu potporu kongoanskih vlasti.

Od 1. srpnja 2008., francuski general Jean-Paul Michel naslijedio je generala Pierre-Michel Joana na mjestu šefa misije.

Misija reforme sigurnosnog sektora u Gvineji Bisau

Vlada Gvineje Bisau je nakon niza godina pokazala volju da okonča reformu sigurnosnog sektora (SSR). Usvojila je nacionalnu strategiju SSR-a i osamnaestomjesečni akcijski plan njegove provedbe.

Utvrđujući potrebe i napore vlade Gvineje Bisau u pogledu navedenih reformi, te odgovorivši na zamolbe lokalne vlasti, Europska unija odlučila je rasporediti misiju potpore procesu reforme sigurnosnog sektora. Misija stavlja naglasak na obrambenu, pravosudnu, policijsku i carinsku komponentu strategije SSR-a, odnosno sastoji se od vojne i civilne komponente.

Vijeće Ministara usvojilo je 10. prosinca 2007. glavni nacrt operacije koja je započeta u proljeće 2008. na početno razdoblje od jedne godine. Zapovjednik misije je španjolski general Esteban Verástegui.

5.

5 – SPOSOBNOST DJELOVANJA EUROPSKE UNIJE

Operacija EUFOR Cad/SAR

- 1. Vojne sposobnosti**
- 2. Europska obrambena agencija**
- 3. Civilne sposobnosti**

5.1. Vojne sposobnosti

Vojne sposobnosti su neophodne kako bi Uniji omogućile učinkovitu provedbu aktivnosti na međunarodnoj sceni, poglavito vlastitih vojnih operacija.

Uz ovlaštenje Vijeća, Politički i sigurnosni odbor pruža političko vodstvo razvoju vojnih sposobnosti, uzimajući u obzir prirodu kriza za koje Unija smatra da bi mogla odgovoriti. Vojni odbor je zadužen za iscrpan opis vojnih potreba kako bi se ispunili ciljevi sposobnosti. U tu se svrhu oslanja na svoju radnu skupinu–HGT-(*Headline Goal Task force*).

Razvoj sposobnosti Europske unije počiva na :

- strateškoj viziji, s Europskom sigurnosnom strategijom usvojenom 2003.;
- njenim ostvarenjem u konkretne vojne ciljeve, “Glavni cilj 2010” (2010 Headline Goal), koji je nadopunio operativni početni ugovor iz Helsinkija (60 000 raspoloživih ljudi u manje od 60 dana, na trajanje od najmanje godinu dana, cilj ostvaren 2003);
- utvrđenom procesu, Mehanizmu razvoja sposobnosti;
- značajnom instrumentu provedbe, Europskoj sigurnosnoj agenciji.

Oklopna vozila-EUFOR DR Kongo

Usklađenost razvoja sposobnosti Unije s razvojem sposobnosti NATO-a osigurana je razmjenama informacija u okviru mješovite EU-NATO skupine zadužene za sposobnosti, pored neslužbenih razmjena između dvije organizacije.

OJAČATI SPOSOBNOST DJELOVANJA UNIJE

Glavni cilj iz Helsinkija (Helsinki Headline Goal)

S glavnim europskim ciljem razvoja sposobnosti-“European Headline Goal”- Europsko vijeće 1999. godine u Helsinkiju teži razvitku vojnih sposobnosti Unije, kako bi ona mogla preuzeti odgovornost za sve misije upravljanja kriznim situacijama spomenute u Ugovoru o Europskoj uniji.

Capabilities Commitment konferencija, održana 20. studenog 2000., i nakon koje je u studenom sljedeće godine uslijedila konferencija o unapređenju sposobnosti, označila je prekretnicu u razvoju vojnih sposobnosti. Tom su se prigodom države članice na konkretan način obvezale staviti na raspolaganje Europskoj uniji snage koje odgovaraju cilju utvrđenom u Helsinkiju od 60 000 trupa, kao i ostale sposobnosti potrebne za provedbu zadaća iz Petersberga.

Glavni cilj 2010 (2010 Headline Goal)

U svibnju 2004., zemlje članice stavile su pred sebe novi glavni cilj koji odražava ciljeve Europske sigurnosne strategije te prvenstveno ističe kvalitativne aspekte razvoja sposobnosti.

U srži projekta se nalazi volja da se poboljša interoperabilnost, sposobnost razmještanja i potpore snaga.

Spektar potencijalnih misija Unije proširio se izvan granica zadaća iz Petersberga na misije predviđene Europskom sigurnosnom strategijom: zajedničke operacije razoružanja, potpora trećim zemljama u borbi protiv terorizma te misije reforme sigurnosnog sektora.

U okviru Glavnog cilja 2010 (*2010 Headline Goal*), Vojni odbor radi na razvoju kapaciteta Unije oslanjajući se na nekoliko jasno definiranih koraka :

- popis potreba koji u obliku nužnih kapaciteta izražava potrebe Unije za izvršenje vlastitih misija (odobren 2005.);
- popis snaga u kojem su popisane snage država članica stavljene na raspolaganje na dobrovoljnoj bazi (odobren 2006. i nadopunjen 2007. nakon pristupanja bugarskih i rumunjskih snaga);
- popis napredaka, odobren u studenom 2007., kojim se utvrđuju glavni nedostaci u sposobnostima kojima treba posvetiti više pažnje (sposobnost razmještanja, informacija i zaštita snaga).

Uloga Europske obrambene agencije

Europska obrambena agencija (EDA-*European Defence Agency*), utemeljena u srpnju 2004., pozvana je da odigra važnu ulogu u razvoju sposobnosti Europske unije. Naime, od prosinca 2006., agencija je usmjerila svoj rad na “plan razvoja sposobnosti”. Njeno djelovanje se temelji na “Dugoročnoj viziji”, dokumentu koji su 3. listopada

2006. podržali Ministri obrane Unije. Cilj navedenog dokumenta je definiranje dugoročnog razvoja na području tehnologije zavisno od prirode budućih operacija Unije.

“Plan razvoja sposobnosti” treba prepoznati mogućnosti suradnje između država članica, potaknuti usklađenost nacionalnih obrambenih planova i naposljetku učiniti operativnom “Dugoročnu viziju”. Sastoji se od četiri pravca djelovanja: nedostataka prepoznatih u popisu napredaka (2007.), proučavanja dugoročnih tehnoloških inovacija, baze podataka koja ujedinjuje nacionalne programe koji bi mogli potaknuti nove suradnje i od povratnih informacija operativnog iskustva.

EDA je na taj način aktivno uključena u čitav niz projekata koji trebaju pružiti konkretan odgovor utvrđenim nedostacima. Prvi rezultati “plana razvoja sposobnosti” predstavljeni su državama članicama u srpnju 2008.

Potičući države članice na porast suradnje na području sposobnosti, EDA na taj način pridonosi jačanju strateške autonomije Europske unije.

Angažman ministara obrane u razvoju vojnih sposobnosti

S namjerom pružanja novog zamaha sposobnostima na europskoj razini, Vijeće Ministara je 10. studenog 2008. podržalo “angažman ministara obrane u razvoju vojnih sposobnosti” kojim se prvenstveno predviđa:

- strukturiranje napora u vidu sposobnosti kroz brojne konkretne i operativne inicijative koje će, dugoročno gledajući, ojačati ESOP na području prebacivanja snaga (europska flota za zračni prijevoz, inicijativa europske pomorsko-zračne interoperabilnosti, višenacionalna postrojba opremljena transportnim avionima tipa A400M, usavršavanje operativnih sposobnosti helikoptera), na području zaštite snaga (pomorsko razminiranje), obavještajnog djelovanja i svemirskih informacija (projekt svemirskog promatranja MUSIS, stavljanje na raspolaganje satelitskih snimaka od vladinih izvora za europski satelitski centar);
- usavršavanje upravljanja programima naoružanja, od njihove razrade do provedbe, na način da se od zajedničkog tijela suradnje na području naoružanja (OCCAR) napravi privilegiran partner Europske obrambene agencije;
- utemeljenje Europe obrane na stabilnoj i konkurentnoj Europskoj bazi vojne tehnologije i proizvodnje (EDTIB), koja je sposobna odgovoriti na potrebe za sposobnostima država članica i ESOP-a. Ministri su pozvali na pojačano ulaganje napora u istraživanja i tehnologiju na području obrane, na otvaranje nacionalnih tržišta, veća jamstva sigurnosti opskrbe i na učvršćivanje lanaca opskrbe;
- davanje prednosti novim metodama razvoja sposobnosti koje se temelje na ujedinjenju sredstava.

Ovaj angažman izražava volju država članica da ojačaju kapacitete Europske unije kroz provedbu novih inicijativa u ključnim područjima.

UNAPREĐENJE SPOSOBNOSTI BRZOG ODGOVORA EUROPSKE UNIJE

Cilj inicijative o stvaranju brzo pokretnih borbenih grupa ("battlegroups" ili BG1500), koju su u veljači 2004. predstavile Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Njemačka, unapređenje je sposobnosti brzog odgovora Europske unije kako bi mogla voditi autonomne operacije, poglavito operacije potpore Ujedinjenim narodima.

Borbene grupe EU-a (*EUBG-European Union Battlegroups*) predstavljaju vjerodostojnu i koherentnu, brzo rasporedivu vojnu snagu, sposobnu voditi samostalne operacije ili se uključiti u inicijalnu fazu većih operacija. Bobene grupe se temelje na višenacionalnoj osnovi i mogu biti ustrojene od strane vodeće nacije ili višenacionalnog saveza država članica. Principi interoperabilnosti i vojne učinkovitosti su ključni.

Od 1. siječnja 2007., Unija na raspolaganju ima po dvije borbene grupe po semestru, sastavljene od 1 500 ljudi, koje se mogu rasporediti u razdoblju kraćem od 15 dana na trajanje od najmanje 30 dana. Unija je do 2012. odredila šesnaest borbenih grupa. Na taj je način sposobna gotovo simultano započeti dvije zasebne operacije brzog odgovora snagom veličine jedne borbene grupe.

Istovremeno, Vojni odbor Europske unije trenutačno promišlja o nadopuni grupa s pomorskom i zračnom komponentom.

MEHANIZAM RAZVOJA SPOSOBNOSTI

Unija je usvojila ovaj mehanizam 2003. u okviru sporazuma « Berlin Plus » koji joj omogućava da potakne ostvarenje angažmana zemalja članica na području sposobnosti. Ujedno omogućuje procjenu te po potrebi preispitivanje ciljeva sposobnosti.

Mehanizam razvoja sposobnosti sastoji se od četiri sastavnice :

- definicije vojnih potreba i doprinosa država članica kako bi zadovoljile te potrebe;
- praćenja i procjene vojnih sposobnosti i nužnih napredaka;
- nadoknada zaostataka (inače odgovornost država članica, koju Europska obrambena agencija može olakšati);
- definicije prirode odnosa EU-NATO i njihovog funkcionalnog okvira u području sposobnosti.

Mehanizam se zasniva na dva temeljna principa : autonomiji odlučivanja EU-a i dobrovoljnoj prirodi doprinosa država članica. Ne uzima u obzir Europsku obrambenu agenciju koja je osnovana poslije utemeljenja ovog mehanizma.

5.2. Europska obrambena agencija

MISIJA AGENCIJE

Osnovna misija Agencije sastoji se u što je moguće većoj prethodnoj koordinaciji, jačanju i približavanju operativnih, tehnoloških, industrijskih te neizravno proračunskih aspekata razvoja sposobnosti kako bi se učinkovitije odgovorilo na potrebe ESOP-a. Budući ugovor učvršćuje dostignuća Europske obrambene agencije, naročito njenu ulogu u razvoju vojnih sposobnosti država članica i jačanju Europske baze vojne tehnologije i proizvodnje (EDTIB).

Agencija raspolaže operativnim proračunom, nacrtom zajedničkog proračuna za obrambena istraživanja i tehnologiju (*R&T-Research and Technology*) koji joj omogućava stjecanje nužne tehničke vještine te davanje prijedloga. Međutim, agencija prije svega okuplja *ad hoc* projekte koje financiraju države članice, na vlastitu ili na inicijativu jedne ili više država članica kako bi omogućile državama sudionicama razvijanje posebnog područja za obrambena istraživanja i tehnologiju. To je slučaj s prvim R&T *ad hoc* programom o zaštiti snaga, koji je 13. studenog 2006. odobrio Upravni odbor agencije, u kojem sudjeluje devetnaest država za angažman u iznosu većem od 54 milijuna eura ili za projekt programski definiranih radio uređaja (*SDR-Software Defined Radio*) koji okuplja šest članica s proračunom od 100 milijuna eura.

S jedne strane, djelatnost agencije je usmjerena k prethodnom usklađivanju potražnje kroz kapacitarne mjere prije zajedničkog utvrđivanja vojnih potreba (koje će obrambene potrebe i načine moći osigurati u zadanom vremenskom roku?). S druge je pak strane usmjerena na razvoj zajedničkih tehnoloških rješenja kroz R&T obrambene programe.

Posljedično tomu, Agencija djeluje na ponudu potičući otvaranje tržišta obrambene opreme i razvijajući aktivnosti koje izgrađuju EDTIB, kao dodatak akciji vođenoj u okviru zajednice.

DJELOVANJE AGENCIJE

Agencija, kojom od 1. listopada 2007. upravlja Nijemac Alexander Weis okuplja nešto manje od stotinu djelatnika i sastoji se od 4 odsjeka koji umreženo djeluju:

- odsjek «Sposobnosti», zadužen za utvrđivanje europskih potreba za sposobnostima, povezan s već postojećim strukturama (EUMC, EUMS, HTF-*Headline Goal Task Force*);
- odsjek «Istraživanje i tehnologija» čiji je cilj pridonijeti povećanju učinkovitosti europskih obrambenih istraživanja i tehnologije, poglavito u sektorima gdje je rad na sposobnostima uočio nedostatke; odsjek djeluje u sinergiji s civilnim naporima vođenima primjerice u okviru Europskog programa istraživanja o sigurnosti;
- odsjek «Naoružanje», zadužen za stvaranje programa za naoružanje u suradnji (kojeg države članice kasnije mogu povjeriti OCCAR-u za njihovo upravljanje);

- odsjek «Industrija i Tržište» odgovoran je za promicanje razvoja konkurentnog i prilagođenog europskog tržišta obrambene opreme provedbom politika namijenjenih jačanju industrijske i tehnološke baze europske obrane.

Kako bi se očuvala sposobnost Unije u provođenju usklađene vanjske i sigurnosne politike, Agencija predstavlja dio jedinstvenog institucionalnog okvira Unije. Nalazi se pod vodstvom Vijeća, te posebno pod nadležnošću glavnog tajnika i visokog predstavnika, koji je šef Agencije.

Ministri obrane država članica sudionica (države članice Unije, s izuzetkom Danske) formiraju upravni odbor Agencije, kojim predsjedava Javier Solana. Sukladno smjernicama koje zadaje Vijeće, Upravni odbor donosi odluke o većini pitanja značajnih za Agenciju. Jednako tako se održavaju i razni neministarski sastanci upravnog odbora (nacionalni direktori za naoružanje, za obrambena istraživanja i nadležni za obrambeno planiranje).

Upravni odbor donosi odluke po principu kvalificirane većine, što predstavlja važnu novinu na području obrane i pridonosi učinkovitosti Agencije. Pod vlastitim različitim formama Upravni odbor se sastaje približno 8 puta godišnje, što svjedoči o važnosti aktivnosti koje Agencija poduzima te o političkoj podršci koja joj je iskazana.

5.3. Civilne sposobnosti

PODRUČJA DJELOVANJA I CILJEVI ODREĐENI NA EUROPSKOM VIJEĆU U FEIRI

Na zasjedanju Europskog vijeća u Feiri u lipnju 2000. godine, utvrđena su četiri glavna područja djelovanja u pogledu civilnog aspekta upravljanja kriznim situacijama:

- policija, kako bi omogućila Uniji vođenje svih misija, uključujući i zamjenu slabih lokalnih vlasti. Potreba za 5000 policajaca, od kojih 1000 spremnih za mobilizaciju unutar 30 dana, procijenjena je nužnom;
- vladavina prava, s ciljem jačanja pravosudnih sustava pozvanih da nadopune djelovanje policije. Potrebe su procijenjene na 300 stručnjaka;
- civilna administracija koja podrazumijeva stvaranje skupine stručnjaka, sposobnih za brzo raspoređivanje kako bi se djelovalo tamo gdje se smatra da lokalne vlasti nisu u stanju djelovati u vrijeme krize;
- civilna zaštita koja podrazumijeva određivanje tri ekipe za procjenu hitnosti krizne situacije, te do 2000 stručnjaka u raznim područjima, koji bi sa svojom opremom mogli biti brzo raspoređeni.

GLAVNI CILJ CIVILNIH SPOSOBNOSTI 2008 (CIVILIAN HEADLINE GOAL 2008)

U lipnju 2004. Europsko vijeće je usvojilo akcijski plan u okviru civilnih aspekata upravljanja kriznom situacijom koji definira prioritete rada i vremenski okvir jačanja civilnih sposobnosti te njihovu sve veću integraciju. Akcijski plan je nadopunjen u prosincu 2004., usvajanjem glavnog cilja civilnih sposobnosti 2008 "Civilian Headline Goal 2008". Svake godine, na margini Vijeća ministara za opće poslove i vanjske odnose u studenom, države članice procjenjuju stanje napretka razvoja civilnih sposobnosti.

Napori iz studenog 2007. su na taj način omogućili stvaranje popisa od 6 050 policajaca, 939 stručnjaka na području vladavine prava, 745 na području civilne uprave i 2 177 stručnjaka za civilnu zaštitu. Ti angažmani su potvrđeni od strane ministara u studenom 2008., međutim većina nacionalnih vlada smatra da će biti teško predvidjeti raspoloživost svojih stručnjaka.

Polazeći od ideje da je glavna dodana vrijednost EU-a u upravljanju kriznim situacijama njena sposobnost mobilizacije različitih sredstava i osiguranja neprekidnosti djelovanja u strategiji izlaska iz krize i stabilizaciji, tim se sredstvima stremi pripremiti Uniju da na krize odgovori na usklađen i dosljedan način.

Akcijski plan i "Civilian Headline Goal 2008" u prvom redu predviđaju :

- razradu ilustrativnih scenarija;
- utvrđivanje popisa potreba u pogledu sposobnosti ;

- usporedbu popisa potreba i dobrovoljnih doprinosa država članica te utvrđivanje nedostataka;
- uvođenje višefunkcionalnih ekipa (*CRT-civilian response team*) za brzo raspoređivanje;
- usavršavanje interoperabilnosti, odnosno sposobnosti zajedničke akcije osoblja raspoređenog na terenu, usklađujući prije svega obuku dotičnog osoblja;
- poboljšanje procedura podrške operacijama, naročito financijskih aspekata i nabave materijala kako bi se umanjila ograničenja procedura javnih nabava Zajednice koja sputavaju brzo raspoređivanje;

NOVI GLAVNI CILJ CIVILNIH SPOSOBNOSTI ZA 2010. (CIVILIAN HEADLINE GOAL 2010)

Tijekom portugalskog predsjedanja, ministri su odlučili okončati Civilian Headline Goal 2008 i usvojiti novi Glavni cilj civilnih sposobnosti 2010 (Civilian Headline Goal 2010).

Nastavljajući se na prethodni proces, novi cilj mora:

- osigurati dovoljan broj osoblja za civilne misije, poglavito u ključnim područjima potpore misijama (logistička i financijska stručnost, te u pogledu nabave opreme);
- nastaviti razvijati kapacitete, posebice u pogledu planiranja i vođenja misija, logistike, opreme i obuke ;
- razvijati i koristiti komplementarnost između civilnih i vojnih sredstava i između raznih stupova ;
- učvrstiti veze s izvanjskim sudionicima, poštujući pritom autonomiju odlučivanja Unije.

Konkretnije rečeno, novi cilj sposobnosti treba omogućiti preispitivanje i proširenje scenarija utvrđenih 2005. Scenarij o reformi sigurnosnog sektora razrađen je tijekom francuskog šestomjesečnog predsjedanja. Na temelju pregledanog scenarija, Tajništvo vijeća je definiralo popis potreba civilnih misija upravljanja kriznim situacijama. Države članice su ažurirale svoje obveze u studenom 2008. uzevši u obzir novi scenarij. Djelatnosti će se ujedno usredotočiti na pitanje načina odgovora tim potrebama na razini planiranja i vođenja (primjerice usavršavanjem procedura upravljanja kriznim situacijama ili usvajanjem novih nacрта).

U “Angažmanu ministara u razvoju civilnih kapaciteta” usvojenom od strane Vijeća 10. studenog 2008., Ministri su izrazili želju da se u 2009. djelatnost prije svega usredotoči na naučene lekcije iz civilnih operacija, na usvajanje modela brzog odgovora, razvoj nacionalnih strategija upravljanja kriznim situacijama i potporu misijama.

6 – LISABONSKI UGOVOR : EUROPSKA UNIJA KAO GLOBALNI SUDIONIČ

1. Domena i granice zajedničke sigurnosne i obrambene politike (ZSOP)
2. Prema većoj učinkovitosti ZSOP-a
3. Usklađenje vanjsko djelovanje

Šefovi država i vlada europske dvadesetsedmorice potpisali su 13. prosinca 2007. u Lisabonu izmijenjeni Europski ugovor. Tekst Ugovora mora ratificirati svaka država članica Europske unije. Negativni ishod irskog referenduma od 12. lipnja 2008. odgodio je stupanje na snagu Ugovora, prvotno predviđeno za 1. siječnja 2009.

Među najznačajnijim koristima koje bi Lisabonski ugovor mogao donijeti, je više sredstava, veća prisutnost i povezanost ESOP-a, koji postaje zajednička sigurnosna i obrambena politika (ZSOP).

6.1. Domena i granice ZSOP-a

ŠIRENJE ZADAĆA IZ PETERSBERGA

Civilne i vojne misije koje Europska unija može odlučiti pokrenuti i voditi, od sada uključuju ne samo humanitarne misije i misije evakuacije, misije održavanja mira i misije borbenih snaga za upravljanje kriznim situacijama (uključujući i misije uspostave mira), nego i zajedničke akcije u pogledu razoružanja, savjetodavne misije i misije vojne potpore, misije prevencije sukoba i operacije stabilizacije nakon sukoba. Kao što je navedeno u Lisabonskom Ugovoru,²⁵ sve ove misije mogu pridonijeti borbi protiv terorizma, uključujući i akcije pružanja potpore trećim zemljama u borbi protiv terorizma na vlastitom teritoriju.

PERSPEKTIVA ZAJEDNIČKE OBRANE I KLAUZULA O MEĐUSOBNOJ POMOĆI

Nadležnost Europske unije u pogledu zajedničke vanjske i sigurnosne politike uključuje postupno definiranje zajedničke obrambene politike koja može voditi prema zajedničkoj obrani. Taj cilj zajedničke obrane je preuzet novim ugovorom za ZSOP, ali u stvarnosti će biti proveden jedino ukoliko Europsko vijeće jednoglasno²⁶ tako odluči.

Lisabonski ugovor jednako tako uvodi klauzulu međusobne pomoći. U slučaju da jedna od država članica bude predmetom oružane agresije na svom teritoriju, ostale države članice su dužne pružiti joj pomoć i potporu svim raspoloživim sredstvima. Ipak, članak 28 A (stavak 7) dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji²⁷ jasno navodi da NATO ostaje, za države članice Saveza, temelj njihove kolektivne obrane i autoritet njene provedbe.

SOLIDARNOST U SLUČAJU TERORISTIČKOG NAPADA ILI PRIRODNE KATASTROFE ILI KATASTROFE IZAZVANE LJUDSKIM AKTIVNOSTIMA

Uz dodatak klauzule o solidarnosti, novi ugovor otvara mogućnost upotrebe vojnih sredstava koje su države članice stavile na raspolaganje kako bi spriječile terorističke

²⁵ članak 28B dodan Ugovoru o Europskoj uniji Lisabonskim ugovorom.

²⁶ novi članak 28 A, stavak 2, nadodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji, izmijenivši stavak I aktualnog članka 17.

²⁷ izmijenivši aktualni članak 17.

prijetnje na teritoriju država članica i, u dotičnom slučaju, pružile potporu državi članici na vlastitom teritoriju koja je predmet terorističkog napada ili je pogođena prirodnom katastrofom ili katastrofom izazvanom ljudskim djelovanjem²⁸.

Vijeće Europske unije

Sigurnosni i politički odbor, uz potporu struktura razvijenih u okviru zajedničke sigurnosne i obrambene politike, asistira Vijeću u provedbi ove odredbe, kao što to čini i stalni odbor utemeljen Lisabonskim ugovorom kako bi osigurao promidžbu i jačanje operativne suradnje u pogledu unutarnje sigurnosti²⁹.

Ova odredba proširuje granice djelovanja Unije na području sigurnosti i obrane, i osigurava dobrodošlo pojašnjenje u pogledu mogućnosti korištenja sredstava ESOP-a na teritoriju pojedine države članice.

²⁸ novi članak 188 R dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

²⁹ novi članak 61 D dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o stvaranju Europske zajednice.

UNAPRJEĐENJE SPOSOBNOSTI DJELOVANJA EUROPSKE UNIJE : TRAJNA STRUKTURIRANA SURADNJA

Trajna strukturirana suradnja³⁰ ujedinjuje one države članice koje zadovoljavaju najviše kriterije vojnih sposobnosti i koje su prihvatile više obvezujućih angažmana u pogledu najzahtjevnijih misija koje bi Unija mogla provesti. Temelji se na odluci Vijeća, donesenoj od strane kvalificirane većine, nakon konzultacije s visokim predstavnikom. Ona mora potaknuti razvoj obrambenih kapaciteta u Europi i podupirati stavljanje na raspolaganje potrebnih sredstava za vojne misije Unije.

Ne postoji zahtjev za minimalnim brojem država članica za provedbu trajne strukturirane suradnje. Međutim, mogućnost sudjelovanja u tom obliku suradnje zahtijeva poštivanje “kriterija konvergencije” u pogledu vojnih sposobnosti te istovremeno spremnosti zemalja sudionica na upotrebu svojih snaga u korist Europske unije³¹.

FLEKSIBILNOST U POGLEDU VANJSKE, SIGURNOSNE I OBRAMBENE POLITIKE

Rezervirana za područja nad kojima Unija nema isključivu nadležnost, pojačana suradnja između pojedinih država članica teži “davanju prednosti ostvarenju ciljeva Unije, očuvanju njenih interesa i unaprijeđenju njenog procesa integracije.”³² S Lisabonskim ugovorom, okretanje ovakvim vrstama suradnje postaje moguće za razvoj *ad hoc* inicijativa na području zajedničke vanjske i sigurnosne politike, pod uvjetom da barem devet država članica budu nositelji inicijative.

Povrh toga, novim se ugovorom predviđa da Vijeće može povjeriti realizaciju misije u pogledu zajedničke sigurnosti i obrane skupini država članica koje to žele i raspolazu potrebnim sposobnostima za izvršenje jedne takve misije.³³

³⁰ utemeljena člankom 28 A, stavak 6, Lisabonskim ugovorom dodan Ugovoru o Europskoj uniji, izmijenivši sadašnji članak 17.

³¹ protokol o trajnoj strukturiranoj suradnji utvrđen člankom 28 A, stavkom 6.

³² novi članak 10 dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

³³ novi članak 28 C dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

PRILAGODBA FINANCIJSKIH MEHANIZAMA

Lisabonski ugovor predviđa usvajanje posebnih procedura za hitno financiranje prihvaćenih inicijativa u ime zajedničke vanjske i sigurnosne politike, posebice za pripremne aktivnosti za misije zajedničke sigurnosne i obrambene politike³⁴. Ugovorom se ujedno osniva početni fond od doprinosa država članica za pripremne aktivnosti, za čiji se trošak neće teretiti proračun Europske unije.

Ovim bi odredbama djelovanje Europske unije trebalo dobiti na brzini i učinkovitosti.

PRIZNANJE PRAVNOG IDENTITETA EUROPSKE UNIJE

Lisabonski ugovor daje Europskoj uniji pravni identitet³⁵, neophodan element za vanjsku akciju Unije.

6.3. Usklađenje vanjsko djelovanje

PREDSJEDNIK EUROPSKOG VIJEĆA

Sukladno odredbama novog ugovora³⁶, “Europsko vijeće utvrđuje strateške interese Unije i određuje opće smjernice zajedničke vanjske i sigurnosne politike, uključujući i one opće smjernice za pitanja koja imaju implikacije u pogledu obrane”.

Predsjednik Europskog vijeća, koji može sazvati izvanredni sastanak Europskog vijeća ukoliko međunarodna situacija to zahtijeva, osigurava na svojoj razini i u okviru svoje sposobnosti, vanjsko predstavništvo Unije za pitanja koja se tiču zajedničke vanjske i sigurnosne politike³⁷.

Predsjednik Europskog vijeća dakle raspolaže sposobnošću usmjeravanja razvoja zajedničke obrambene i sigurnosne politike. Način kojim se njegova djelatnost usklađuje s djelatnošću visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku definirat će se u praksi.

³⁴ članak 28 Ugovora o Europskoj uniji izmijenjenog Lisabonskim ugovorom.

³⁵ novi članak 46 A dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

³⁶ članak 13 Ugovora o Europskoj uniji izmijenjenog Lisabonskim ugovorom.

³⁷ novi članak 9 B dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

VISOKI PREDSTAVNIK UNIJE ZA VANJSKE POSLOVE I SIGURNOSNU POLITIKU

Sukladno novom ugovoru³⁸, visoki predstavnik “provodi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku Unije. Svojim prijedlozima pridonosi razradi te politike koju izvršava kao mandatar Vijeća”.

Imenovan kvalificiranom većinom od strane Europskog vijeća, u suglasnosti s Predsjednikom Komisije, visoki predstavnik predsjedava Vijećem vanjskih poslova, kojim je dosada predsjedalo rotirajuće predsjedavanje Unijom.

Mandatar Vijeća, visoki predstavnik je ujedno i potpredsjednik Europske komisije i preuzima kontrolu nad “odgovornostima koje joj pripadaju na području vanjskih odnosa i koordinacije ostalih aspekata vanjskog djelovanja Unije”.

OSNIVANJE KOLEKTIVNOG DIPLOMATSKOG INSTRUMENTA

Ugovorom je predviđeno stvaranje europske službe za vanjsko djelovanje, koja djeluje u suradnji s diplomatskim službama država članica i sastavljena je od dužnosnika nadležnih službi glavnog tajništva Vijeća i Komisije kao i izdvojenog osoblja diplomatskih nacionalnih službi”.³⁹

³⁸ novi članak 9 E dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

³⁹ novi članak 13 A dodan Lisabonskim ugovorom Ugovoru o Europskoj uniji.

ZAKLJUČAK I PERSPEKTIVE

U nekoliko je godina Europska sigurnosna i obrambena politika, sastavni dio Zajedničke sigurnosne i vanjske politike, doživjela odlučan napredak, što ju čini jednim od najperspektivnijih područja djelovanja Europske unije. Ona omogućava Europi da potvrdi svoj status važnog sudionika na području međunarodnih odnosa te da izvan svojih granica promiče vrijednosti koje su predvodile njenu izgradnju.

Nova zemljopisna i tematska područja djelovanja otvaraju se danas Europskoj sigurnosnoj i obrambenoj politici. Unija se na taj način priprema preuzeti značajnu odgovornost na Kosovu, u ime policije i vladavine prava, preuzimajući misiju od Ujedinjenih naroda. Ona se zalaže u Čadu i Srednjoafričkoj Republici kao potpora naporima Ujedinjenih naroda u rješavanju krize u Darfouru i obuzdavanju njenog regionalnog širenja. Također sudjeluje u naporima borbe protiv piratstva u somalskim vodama razmjestivši prvu pomorsku operaciju Unije. S promatračkom misijom u Gruziji, zalaže se za stvaranje uvjeta za povratak stabilnosti u regiju.

Općenito govoreći, Ujedinjeni narodi i međunarodne ili regionalne organizacije žele ojačati svoje odnose s EU-om na području upravljanja kriznim situacijama kako bi se poslužile njenom stručnošću.

Priznata i legitimna, Europska sigurnosna i obrambena politika može se odsada osloniti na postojana postignuća kako bi napredovala u daljnjem razvoju.

Tijekom predsjedanja Vijećem Europske unije u drugoj polovici 2008. Francuska je željela konkretnim inicijativama potaknuti novu dinamiku za Europu obrane i sigurnosti. Navedene inicijative, utvrđene od strane šefova država i vlada tijekom sastanka u prosincu 2008. otvaraju nove perspektive u nadolazećim mjesecima i godinama.

DODACI

Dodatak 1:

KRATAK PREGLED KRONOLOGIJE EUROPSKE SIGURNOSTI I OBRANE

9.-10. prosinca 1991. : Ugovor iz Maastrichta koji definira zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i spominje ideju politike zajedničke obrane.

19. lipnja 1992. : Deklaracija iz Petersberga u okviru Zapadnoeuropske unije koja određuje konture vojnih operacija koje organizacija želi biti u stanju voditi.

16. i 17. lipnja 1997. : Ugovor iz Amsterdama kojim se u ZVSP uključuju zadaće iz Petersberga i osniva se mjesto glavnog tajnika i visokog predstavnika.

6. srpnja 1998. : Pismo namjere (*LoI-letter of intention*) između šest zemalja koje žele restrukturirati obrambenu industriju.

9. rujna 1998. : skup OCCAR (*Joint Body on Arms Cooperation*).

4. studenog 1998. : prvi neformalni susret ministara obrane u Beču unutar institucionalnog okvira EU-a.

4. prosinca 1998. : istinsko polazište Europe obrane tijekom britansko-francuskog summita u Saint-Malou. Europska unija se odsada treba opremiti «samostalnom sposobnošću djelovanja, koja se oslanja na vjerodostojne vojne snage (...) kako bi mogla odgovoriti na međunarodne krize ».

29. svibnja 1999 : francusko-njemački summit u Toulouseu na kojem su se dvije države složile staviti Eurocorps na raspolaganje Uniji.

4.-5. lipnja 1999. : na Europskom vijeću u Cologni osnovana je zajednička europska sigurnosna i obrambena politika (ESOP) i prenesena su sredstva Zapadnoeuropske unije na EU. Imenovanje Javiera Solane glavnim tajnikom i visokim predstavnikom za ZVSP.

10.-11. prosinca 1999. : na Europskom vijeću u Helsinkiju, odlučeno je razviti autonomnu sposobnost obrane za 2003., čiji je cilj rasporediti 60 000 ljudi u roku od 60 dana za misije trajanja najmanje godinu dana, kako bi se provela cjelokupnost zadaća iz Petersberga.

Te snage trebaju biti «samoodržive u vojnom pogledu i opremljene nužnim zapovjednim, kontrolnim i obavještajnim sposobnostima te logistikom ». Napravljen je i važan korak prema institucionalizaciji ESOP-a stvaranjem stalnih vojno-političkih struktura u Bruxellesu : Političkog i sigurnosnog odbora (PSC), Vojnog odbora i Vojnog stožera Europske unije.

19.-20. lipnja 2000. : na Europskom vijeću u Feiri, odluka o organizaciji *Capability Commitment* konferencije u studenom 2000. u pogledu poštivanja ciljeva iz Helsinkija vezanih uz sposobnosti. Dogovoreno je osnivanje Odbora zaduženog za civilne aspekte upravljanja kriznim situacijama i obveza da se do 2003. osigura do 5000 policajaca za sudjelovanje u međunarodnim misijama.

20. studenog 2000. : prva konferencija o angažiranju sposobnosti.

7.-9. prosinca 2000. : na Europskom vijeću u Nici, usvojeni su tekstovi koji definiraju političke i vojne strukture Unije, kao i katalog sposobnosti kojim se utvrđuju potrebna sredstva za provedbe misija Unije. Prijenos sredstava Zapadnoeuropske unije na EU.

15.-16. lipnja 2001. : Europsko vijeće u Göteborgu, dogovor o civilnim ciljevima Unije.

15. prosinca 2001. : Europsko vijeće u Laekenu, deklaracija o operativnosti ESOP-a.

1. siječnja 2002. : priključenje agencija Zapadnoeuropske unije (Satelitsko središte i Institut za sigurnosne studije) Europskoj uniji.

15.-16. ožujka 2002. : Europsko vijeće u Barceloni, prijedlog EU-a za preuzimanjem NATO operacije «Allied Harmony» u BJR Makedoniji.

21.-22. lipnja 2002. : na Europskom vijeću u Sevilli usvojena je deklaracija o doprinosu ESOP-a na području borbe protiv terorizma.

12.-13. prosinca 2002. : Europsko vijeće u Kopenhagenu, prijedlog Unije za preuzimanjem operacije NATO-a SFOR u Bosni. Dogovor između EU-a i Turske po pitanju pristupa Unije NATO sredstvima i sposobnostima.

16. prosinca 2002. : potpisivanje Sporazuma o strateškom partnerstvu između EU-a i NATO-a koji osigurava Europskoj uniji pristup resursima i strukturama NATO-a kao i korištenje njegovih operativnih sposobnosti vojnog planiranja te zapovjednih struktura.

1. siječnja 2003. : početak prve civilne operacije EU-a upravljanja kriznom situacijom, policijska misija EU-a u Bosni i Hercegovini (EUPM).

31. ožujka 2003. : početak prve vojne operacije Unije u BJR Makedoniji (EUFOR Concordia), kojom Unija osigurava preuzimanje NATO misije «Allied Harmony». Misija je završena 15. prosinca 2003.

12. lipnja 2003. : početak vojne operacije Unije u Demokratskoj Republici Kongu, u regiji Ituri, prva vojna operacija van Europe vođena bez korištenja NATO sredstava.

19.-20. lipnja 2003. : Europsko vijeće u Solunu na kojem Javier Solana predstavlja prvu verziju Europske sigurnosne strategije. Vijeće brigu o pripremi stvaranja Europske obrambene agencije povjerava budućem talijanskom predsjedništvu.

24. rujna 2003. : EU-NATO deklaracija o suradnji u pogledu upravljanja kriznim situacijama.

12.-13. prosinca 2003. : usvajanje Europske sigurnosne strategije na Europskom vijeću, te sporazum o osnivanju vojno-civilne ćelije i operativnog središta EU-a.

15. prosinca 2003. : početak policijske misije u BJR Makedoniji (EUPOL Proxima) koja preuzima vojnu misiju EUFOR Concordia. Misija je završena u prosincu 2005.

18. veljače 2004. : prijedlog Francuske, Njemačke i Britanije o osnivanju taktičkih grupa.

17. svibnja 2004. : Vijeće ministara je odobrilo Glavni cilj 2010 (*Headline Goal 2010*), koji odražava ciljeve Europske sigurnosne strategije i naročito naglašava kvalitativne aspekte razvoja sposobnosti.

17. lipnja 2004. : Europsko vijeće u Bruxellesu usvaja nacrt Ugovora koji utemeljuje Europski Ustav.

12. srpnja 2004. : osnivanje Europske obrambene agencije.

17. srpnja 2004. : prva misija na području vladavine prava u Gruziji (EUJUST Themis). Misija je završena u srpnju 2005.

22. studenog 2004. : konferencija Military Capability Commitment (osnivanje taktičkih grupa EU).

2. prosinca 2004. : početak vojne operacije Unije u Bosni i Hercegovini (EUFOR Althea) koja je zamijenila misiju SFOR-a.

21. veljače 2005. : početak misije integrirane na području vladavine prava u Iraku (EUJUST Lex).

2. svibnja 2005. : uspostava misije potpore reformi sigurnosnog sektora u Demokratskoj Republici Kongo (EUSEC RD Congo).

27. lipnja 2005. : dogovor Vijeća o zajedničkoj aktivnosti koja utemeljuje Europsko učilište za sigurnost i obranu.

18. srpnja 2005. : početak akcija civilne i vojne potpore AMIS-u II u Sudanu.

15. kolovoza 2005. : početak početne prisutnosti Unije u Acehu.

15. rujna 2005. : početak promatračke misije Unije za Aceh (*AMM : Aceh Monitoring Mission*).

21. studenog 2005. : početak misije potpore na graničnom prijelazu Rafah (EUBAM Rafah - *European Union Border Assistance Mission in Rafah*).

1. prosinca 2005. : početak projekta tehničke potpore namijenjenog za usavršavanje lanca plaćanja pri Ministarstvu obrane DR Konga.

Siječanj 2006. : početak misije potpore palestinskoj policiji (EUPOL COPPS : *European Union Coordinating Office for Palestinian Police Support*).

Travanj 2006. : raspoređivanje skupine za planiranje kako bi se pripremilo preuzimanje policijske i pravosudne komponente misije UN-a na Kosovu od strane misije ESOP-a Europske unije (EUPT Kosovo : *European Planification Team*).

27. travnja 2006. : početak operacije EUFOR DR Congo, kao potpora MONUC-u tijekom izbornog razdoblja u Demokratskoj Republici Kongo.

1. srpnja 2006. : stupanje na snagu «Pravilnika postupanja u vojnim nabavama» (*Code of Conduct on Defence Procurement*), koji je predložila Europska obrambena agencija i usvojile dvadeset dvije države članice.

3. listopada 2006. : Upravni odbor EDA-e je odobrio dugoročnu viziju razrađenu od strane agencije i Vojnog odbora Europske unije kao smjernicu za budući razvoj europskih vojnih sposobnosti.

30. svibnja 2007. : zajednička aktivnost br. 2007/369/CFSP o uspostavi misije potpore reformi policije u Afganistanu - EUPOL Afganistan.

Srpanj 2007. : u nastavku misije EUPOL Kinshasa, početak misije EUPOL DRC. Nova misija ima savjetodavni karakter te prati kongoanske vlasti u reformi i restrukturiranju policije i njenih veza s pravosudnim tijelima.

15. listopada 2007. : usvajanje zajedničke aktivnosti br. 2007/677/CFSP koja se odnosi na vojnu operaciju Europske unije u Čadu i Srednjoafričkoj Republici, temeljena na rezoluciji 1778 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda od 25. rujna 2007.

Studeni 2007. : odluka Ministara, prigodom konferencije o civilnim kapacitetima o obustavi Glavnog civilnog cilja 2008 (*Civilian Headline Goal 2008*) i o usvajanju novog cilja za civilne kapacitete za 2010. (*Civilian Headline Goal 2010*).

Studeni 2007. : Europska obrambena agencija usvaja «Europsku strategiju istraživanja i razvoja na području obrane».

19. studenog 2007. : Vijeće usvaja zajedničku akciju br. 2007/748/CFSP izmijenivši prethodnu zajedničku akciju kojom je odlučeno raspoređivanje operacije EUFOR Althea u Bosni i Hercegovini i produživši mandat posebnog predstavnika Europske unije za Bosnu i Hercegovinu.

13. prosinca 2007. : potpisivanje izmijenjenog Europskog Ugovora od strane šefova država i vlada dvadesetsedmorice u Lisabonu. Dokument trebaju ratificirati sve države članice kako bi mogao stupiti na snagu.

28. siječnja 2008. : usvajanje odluke Vijeća br. 2008/101/CFSP o početku operacije EUFOR Čad/SAR

4. veljače 2008. : usvajanje zajedničke akcije br.2008/124/CFSP o misiji vladavine prava koju Europska unija vodi na Kosovu (EULEX Kosovo).

12. veljače 2008. : usvajanje zajedničke akcije br. 2008/112/CFSP o misiji Europske unije čiji je cilj podržati reformu sigurnosnog sektora u Republici Gvineji Bisau (EU SSR Guinea-Bissau).

15. rujna 2008. : usvajanje zajedničke akcije br.2008/736/CFSP o uspostavi promatračke misije Europske unije u Gruziji (EUMM Georgia).

19. rujna 2008. : usvajanje zajedničke akcije br.2008/749/CFSP o akciji vojne usklađenosti Europske unije (EU NAVCO) kao potpora rezoluciji 1816 (iz 2008.) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

10. studenog 2008. : usvajanje zajedničke akcije o uspostavi pomorske operacije borbe protiv piratstva – Atalanta, u vodama kod somalske obale, kao potpora rezolucijama 1816 i 1814 (iz 2008.) Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda.

10. studenog 2008. : usvajanje deklaracije o europskoj inicijativi koja se tiče razmjene među mladim časnicima, po uzoru na Erasmus.

10. studenog 2008. : usvajanje deklaracije Vijeća Europske unije o suradnji između EDA-e i OCCAR-a.

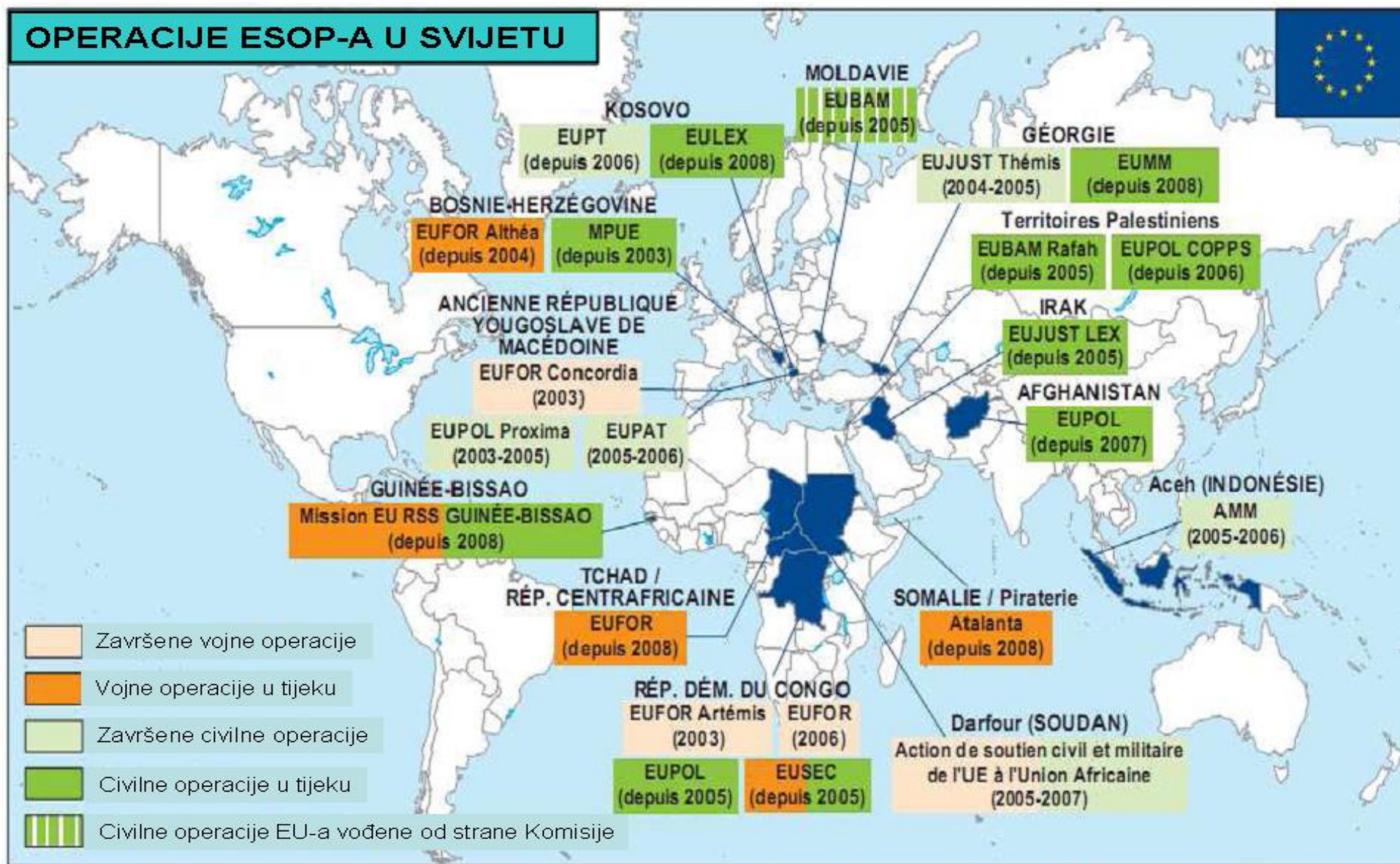
10. studenog 2008. : usvajanje angažmana ministara u razvoju civilnih kapaciteta.

10. studenog 2008. : usvajanje angažmana ministara u razvoju vojnih kapaciteta.

10. studenog 2008. : odobrenje od strane Vijeća Europske unije za ustroj riznice europskih stručnjaka na području reforme sigurnosnog sektora namijenjenih za osnivanje rasporedivih timova stručnjaka.

Dodatak 2:

PRIKAZ TEKUĆIH I ZAVRŠENIH OPERACIJA U OKVIRU ESOP-A U SVIJETU

Division géographique de la direction des Archives du ministère des Affaires étrangères et européennes © 18 novembre 2008

Dodatak 3: **TEHNIČKI POJMOVNIK**

Zajednička aktivnost: pravni instrument poglavlja V Ugovora o Europskoj uniji koji opisuje usklađenu aktivnost Država članica kojom se utemeljuju sredstva, posebice financijska, kako bi se postigli ciljevi utvrđeni od strane Vijeća.

Članak 5 : sukladno članku 5 Sjevernoatlanskog Ugovora « strane su suglasne da će se oružani napad na jednu ili više članica u Europi ili Sjevernoj Americi smatrati napadom na sve njih, te posljedično tomu (...), svaka će od njih (...) pomoći tako napadnutoj strani ili stranama, poduzimajući bez odlaganja samostalno ili u dogovoru s ostalim stranama određenu akciju, na način na koji prosudi potrebnim, uključujući upotrebu oružane sile ».

Članak V: sukladno članku V Ugovora iz Bruxellesa iz 1948., izmijenjenom dogovorima iz Pariza (22. listopada 1954.), koji utemeljuju Zapadnoeuropsku uniju, «u slučaju da jedna od Visokih ugovornih strana bude predmetom oružane agresije u Europi, ostale strane će joj pružiti pomoć i potporu, svim raspoloživim vojnim i drugim sredstvima, sukladno Povelji Ujedinjenih naroda.»

AWACS (*Airborne Warning and Command System*) : letjelice opremljene radarima dalekog doseg a te opskrbljene središtem za zapovijedanje i vođenje operacija.

Sposobnost (*Capacity*) : opći pojam kojim se označavaju snage i sposobnosti namijenjene za operativnu upotrebu.

Koncept upravljanja kriznim situacijama (*Crisis management concept, CMC*) : dokument koji opisuje političke interese, ciljeve i važne strateške opcije za odgovor na zadanu krizu, uključujući i moguće strategije izlaska iz krize.

Koncept operacije (CONOPS) : dokument planiranja kojim se predstavlja način na koji zapovjednik operacije namjerava ostvariti dobivenu zadaću. Pokrivajući cjelovitost zadaće, koncept operacije iznosi cilj koji je zapovjednik operacije sebi zadao te u glavnim crtama precizira odvijanje akcije kao i podjelu zadaća među podređenim postrojbama.

CPCO (franc. *Centre de planification et de conduite des opérations*) : Centar za planiranje i vođenje operacija : stožer na strateškoj razini, višenacionaliziran, smješten u Ministarstvu obrane u Parizu koji može biti stavljen na raspolaganje Unije.

Vijeće Europske unije (Vijeće ministara ili Vijeće) : glavno tijelo Europske unije za donošenje odluka, okuplja ministre država članica. Svaka država članica predsjedava Europskom unijom sukladno šestomjesečnom rotirajućem predsjedništvu. Njene odluke priprema Odbor stalnih predstavnika Država članica (COREPER), kojem pomažu radne skupine. Vijeće se može sastati u različitim postavama. ZVSP se nalazi pod nadležnošću Vijeća za opće poslove i vanjske odnose (GAERC), sastavljenog od ministara vanjskih poslova. Ministri obrane se jednako tako odsada sastaju u okviru GAERC-a.

Europsko vijeće : Europsko vijeće okuplja šefove država i vlada zemalja članica kao i predsjednika Europske komisije i visokog predstavnika za ZVSP. Definira prvenstveno glavne smjernice i načela ZVSP-a.

Deputy SACEUR – zamjenik Vrhovnog zapovjednika savezničkih snaga za Europu (SACEUR). Kao takav, D-SACEUR je druga vojna ličnost NATO-a. Sukladno sporazumu “Berlin plus”, D-SACEUR je zapravo časnik odabran za zapovijedanje operacijom EU-a koja koristi zajednička sredstva i sposobnosti NATO-a. D-SACEUR nije strateški koordinator EU-a.

Doktrina : osnovna načela na temelju kojih se vode operacije. Radi se o priručniku za upotrebu resursa, koji omogućava, organizacijom jedinstva misli i koncepcije, jedinstvo akcije prilikom operacije.

UAV : (*Unmanned Aerial Vehicle / Uninhabited Aerial Vehicle*), bespilotna letjelica.

ESDI (*European Security and Defence Identity*): zamisao koju je pokrenula Zapadnoeuropska unija i zatim preuzeo NATO. Cilj joj je osnovati europsko vijeće unutar NATO-a. Ovdje je riječ o sasvim različitoj zamisli od ESOP-a.

Interoperabilnost : označava sposobnost nacionalnih postrojbi da zajedno interveniraju u operaciji u višenacionalnom okviru. Pretpostavlja standardizaciju opreme, usklađivanje postupaka i doktrina i podudarnost strateških vizija.

Zadaće iz Petersberga : pokrivaju humanitarne misije ili misije evakuacije stanovništva, misije održavanja mira i misije bojnih snaga za upravljanje kriznom situacijom, uključujući i operacije uspostave mira. Ove misije su preuzete i stavljene u članak 17 Ugovora o Europskoj uniji i sastavni su dio ESOP-a.

Nacija ili vodeća nacija (*framework nation*) : nacija ili skupina nacija koje dobivaju politički mandat o preuzimanju opće odgovornosti visoke razine u okviru određene operacije, nakon što su se o tome dobrovoljno izjasnile. U slučaju autonomne operacije EU-a, vodeća nacija osigurava prije svega zapovjednika operacije i nužna sredstva za planiranje i vođenje dotične operacije.

Zapovjedne razine : operativne razine na kojima se izvršavaju različite zapovjedne odgovornosti sudionika uključenih u upravljanje kriznom situacijom. Tradicionalno razlikujemo stratešku razinu (nacionalni ili višenacionalni operativni stožer), operativnu razinu (stožer snaga koji može biti razmješten na poprištu operacije) i taktičku razinu (neposredno zapovjedništvo borbenim jedinicama na terenu).

- a) **Strateška razina :** razina na kojoj Država ili skupina Država utvrđuje svoje sigurnosne ciljeve na nacionalnom ili višenacionalnom nivou, te raspoređuje nacionalne resurse (naročito vojne) kako bi i ostvarila te ciljeve.
- b) **Operativna razina :** razina na kojoj se planiraju, vode i podržavaju operacije i vojni pohodi, kako bi se postigli strateški ciljevi na bojištima ili poprištima operacije.
- c) **Taktička razina :** razina na kojoj se bitke i angažmani planiraju i provode kako bi se postigli vojni ciljevi dodijeljeni formacijama i taktičkim postrojbama.

Opting-out : oslobođenje koje se odobrava zemlji koja se ne želi priključiti ostalim državama članicama u posebnom području europske suradnje.

Organizacija Sjeverno-atlanskog sporazuma (NATO) : utemeljen 1949., NATO okuplja 28 zemalja članica (Belgiju, Kanadu, Dansku, SAD, Francusku, Island, Italiju, Luksemburg, Norvešku, Nizozemsku, Portugal, Ujedinjeno Kraljevstvo, Grčku, Tursku, Njemačku, Španjolsku, Mađarsku, Poljsku, Češku Republiku, Bugarsku, Estoniju, Litvu, Latviju, Rumunjsku, Slovačku, Sloveniju, Hrvatsku i Albaniju).

Operativni plan (Operational plan (OPLAN) : plan izvršenja razrađen za potrebe operacije ili serije vezanih operacija, za simultano ili sukcesivno vođenje. Uglavnom se zasniva na prethodno odobrenim priručnicima funkcionalnog planiranja i planovima izrađenima za dotičnu okolnost (CMC i CONOPS) u zavisnosti od trenutačne situacije.

Projekcija sile: prijevoz i razmještaj sposobnosti od jedne do druge točke, van granica matične države, koje se sastoje od vanjske i unutarnje projekcije. O terminu “projekcija moći” govori se u kontekstu projekcije i korištenja oružanih sustava bez razmještanja trupa na tlu.

Rezerve: unaprijed određene snage pripravnosti, namijenjene jačanju operacije u tijeku u slučaju pogoršanja situacije. Razlikujemo strateške, operativne i taktičke rezerve u zavisnosti od hitnosti i opsega potrebnog pojačanja.

SACEUR (*Supreme Allied Commander in Europe*): Vrhovni zapovjednik savezničkih snaga za Europu (NATO).

Soft power : kao opreka *hard power-u* koji se zasniva na načelima prisile (diplomatskog pritiska, sankcija, traženja vojne pomoći), *soft power* obilježava sposobnost zadobivanja i uvjeravanja provedbom pravnih, ideoloških i kulturalnih normi i intervencije diplomatskim, trgovinskim i humanitarnim sredstvima te sredstvima koja utječu na razvoj.

Strateški transport : brz i učinkovit transport snaga i sredstava pridružene im logističke potpore na velike udaljenosti. Uglavnom se radi o prijevozu zračnim ili ponekad morskim putem.

Trojka : način predstavljanja Europske unije u njenim vanjskim odnosima u području ESOP-a i ZVSP-a. Nakon Ugovora iz Amsterdama, Trojka ujedinjuje Predsjedništvo, glavnog tajnika i visokog predstavnika za ZVSP i europsku Komisiju.

Dodatak 4:

POPIS KRATICA

Engleski	Hrvatski
ASEAN	Zajednica zemalja jugoistočne Azije
ASF	Afričke snage pripravnosti
AU	Afrička unija
CEUMC	Predsjedavajući Vojnog odbora Europske Unije
CFSP	Zajednička vanjska i sigurnosna politika (ZVSP)
CHODS	Načelnik glavnog stožera
CIS	engl. <i>Communication and Information System</i>
CIVCOM	Odbor za civilne aspekte upravljanja kriznom situacijom
CMC	Koncept upravljanja kriznom situacijom
CME	Vježba upravljanja kriznom situacijom
CONOPS	Koncept operacije
COREPER	franc. <i>Comité des représentants permanents</i> - Odbor stalnih predstavnika
COREU	franc. <i>Correspondance européenne</i> – Europska korespondencija (mreža komunikacije EU-a između država članica, Glavnog tajništva vijeća i Komisije)
CPCC	Spособnosti planiranja i vođenja civilnih operacija
CPCO	franc. <i>Centre de planification et de conduite operationnelles</i> – Centar za planiranje i vođenje operacija
CRT	Civilni interventni tim
CSDP	Zajednička sigurnosna i obrambena politika (Lisabonski Ugovor)
DGEUMS	Glavni načelnik Vojnog stožera Europske unije
ECOWAS	Gospodarska zajednica država zapadne Afrike
EDA	Europska obrambena agencija
EDC	Europska obrambena zajednica
EDTIB	Europska baza vojne tehnologije i proizvodnje
EGF	Europske žandarmerijske snage
EPC	Europska politička suradnja
ESDC	Europsko učilište za sigurnost i obranu
ESDP	Europska sigurnosna i obrambena politika (ESOP)
EU	Europska unija
EUBG	Borbene skupine Europske unije
EUFOR	Snage Europske unije (vojne operacije)
EUMC	Vojni odbor Europske unije
EUMCWG	Radna skupina Vojnog odbora Europske unije
EUMS	Vojni stožer Europske unije
EUPOL	Policijske snage Europske unije
EUSEC	Savjetodavna misija i misija potpore Europske unije reformi sigurnosnog sektora
EUSR	Posebni predstavnik Europske unije
FFM	Istražno povjerenstvo
FHQ	Zapovjedništvo snaga
FYROM	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
GAERC	Vijeće Europske unije za opće poslove i vanjske odnose
GSC	Glavno tajništvo Vijeća

HOM	engl. <i>Head of mission</i> (Šef misije)
HQ	Zapovjedništvo
HTF	Radna skupina “Glavnog cilja 2010” (<i>Headline Goal 2010</i>)
IMD	Početna vojna direktiva
IMS	Međunarodni vojni stožer (NATO)
IPU	Integrirana policijska postrojba
ISS	Institut za sigurnosne studije Europske unije (Pariz)
LoI	Pismo namjere
LTV	Dugoročna vizija
MILREP	Vojni predstavnik pri Vojnom odboru
MSO	Vojna strateška opcija
NAC	Sjevernoatlantsko vijeće
NATO	Organizacija sjevernoatlanskog sporazuma
NBC	Nuklearni, biološki i kemijski
OCCAR	franc. <i>Organisme conjoint de coopération en matière d’armement</i> - Zajedničko tijelo suradnje na području naoružanja
OHQ	Operativno zapovjedništvo
OPCOM	engl. <i>Operational command</i>
OPCON	engl. <i>Operational control</i>
OPLAN	Operativni plan
OSCE	Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
PMG	Političko-vojna skupina
PSC	Politički i sigurnosni odbor
RELEX	franc. <i>Relations extérieures</i> – Vanjski odnosi
RoE	engl. <i>Rules of engagement</i> – Pravila angažmana
SACEUR	Vrhovni zapovjednik savezničkih snaga za Europu
SATCEN	Satelitsko središte Europske unije
SG/HR	Glavni tajnik/visoki predstavnik za ZVSP
SSR	Reforma sigurnosnog sektora
SHAPE	Vrhovno zapovjedništvo savezničkih snaga u Europi
SITCEN	Situacijsko središte
TEU	Ugovor o Europskoj uniji
UNO	Ujedinjeni narodi
WEAG	Zapadnoeuropska skupina za naoružanje
WEU	Zapadnoeuropska unija

Dodatak 5 :**Brz odgovor Europske unije na krizne situacije :**

Raspodjela borbenih skupina (BG 1500)⁴⁰ po ciklusima obveze za razdoblje od 2008. do 2011.

Polugodište	Države sudionice u borbenoj skupini ranog upozorenja	Vodeća nacija⁴¹
1. polugodište 2008.	Švedska, Finska, Estonija, Norveška, Irska	Švedska
	Španjolska, Francuska, Njemačka, Portugal	Španjolska
2. polugodište 2008.	Njemačka, Francuska, Španjolska, Belgija, Luksemburg	Njemačka
	Ujedinjeno Kraljevstvo	Ujedinjeno Kraljevstvo
1. polugodište 2009.	Italija, Španjolska, Portugal, Grčka	Italija
	Grčka, Bugarska, Cipar, Rumunjska	Grčka
2. polugodište 2009.	Republika Češka, Slovačka	Republika Češka
	Belgija, Francuska	Belgija
1. polugodište 2010.	Poljska, Njemačka, Letonija, Litva, Slovačka	Poljska
	Ujedinjeno Kraljevstvo, Nizozemska	Ujedinjeno Kraljevstvo
2. polugodište 2010.	Italija, Rumunjska, Turska	Italija
	nepopunjeno	nepopunjeno
1. polugodište 2011.	Nizozemska, Njemačka, Finska, Austrija, Litva	Nizozemska
	Švedska, Finska, Estonija, Norveška, Irska	Švedska

⁴⁰ borbeni skupina 1500 predstavlja brzo rasporedivu vojnu snagu od 1500 vojnika, sposobna voditi autonomne operacije ili intervenirati tijekom početne faze operacija većeg značaja.

⁴¹ vodeća nacija je ona nacija koja osigurava zapovjedništvo snaga.

PREDGOVOR	5
1 - POVIJEST	6
1.1. Kratki podsjetnik na ESOP	7
1.2. Početne etape ESOP-a: 1998. – 2002...	8
1.3. Europska sigurnosna strategija	9
2 - ESOP : PROŠIRENJE PODRUČJA DJELOVANJA	10
2.1. Početne zadaće	11
Zadaće iz petersberga	11
Civilni aspekti upravljanja kriznim situacijama	11
2.2. Novi izazovi	12
Suradnja u pogledu naoružanja	12
Suradnja na području sigurnosti	12
Ljudska prava i esop	13
Borba protiv terorizma	13
Primjena sredstava esop-a u slučaju prirodnih katastrofa	14
Svemir	14
2.3. Jača partnerstva	15
Odnosi s organizacijom sjeverno-atlanskog sporazuma (NATO)	15
Odnosi s ujedinjenim narodima i regionalnim organizacijama	16
Odnosi s afričkom unijom (AU)	17
Odnosi s trećim državama	18
Naslijeđe zapadnoeuropske unije	18
Europske višenacionalne snage	18
3 – TEMELJI ESOP-A: STRUKTURE I POSTUPCI	20
3.1. Sudionici ESOP-a i načini djelovanja	21
Politički i sigurnosni odbor i vojni odbor	21
Radne skupine	22

Uloga glavnog tajništva vijeća	23
Agencije ESOP-a	27
3.2. Upravljanje kriznim situacijama: Postupci, sredstva i metode	28
Postupci upravljanja kriznim situacijama	28
Financiranje vojnih i civilnih operacija	29
Vježbe	30
Izobrazba: europsko učilište za sigurnost i obranu (ESDC)	31
Inicijativa razmjene mladih časnika po uzoru na program Erasmus	31
3.3. Europski parlament i ESOP	32
3.4. Europska komisija i ESOP	34
4- OPERACIJE ESOP-A	35
4.1. Vojne operacije	36
Balkan	36
Afrika	38
Borba protiv piratstva u vodama Somalije	40
4.2. Civilne operacije	42
Balkan	42
Kavkaz	44
Afrika	46
Bliski i Srednji Istok	47
Azija i Oceanija	51
Istočna Europa	52
4.3. Civilna i vojna potpora Afričkoj uniji u Darfouru	52
4.4. Suradnja na području reforme sigurnosnog sektora (SSR)	53
5 – SPOSOBNOST DJELOVANJA EUROPSKE UNIJE	55
5.1. Vojne sposobnosti	56
Ojačati sposobnost djelovanja Unije	57
Unapređenje sposobnosti brzog odgovora Europske unije	59
Mehanizam razvoja sposobnosti	59
5.2. Europska obrambena agencija	60
Misija agencije	60
Djelovanje agencije	60
5.3. Civilne sposobnosti	62

Područja djelovanja i ciljevi određeni na Europskom vijeću u Feiri	62
Glavni cilj civilnih sposobnosti 2008 (Civilian Headline Goal 2008)	62
Novi glavni cilj civilnih sposobnosti za 2010. (Civilian headline goal 2010)	63
6 – LISABONSKI UGOVOR : EUROPSKA UNIJA KAO GLOBALNI	
SUDIONI	64
6.1. Domena i granice ZSOP-a	65
Širenje zadaća iz Petersberga	65
Perspektiva zajedničke obrane i klauzula o međusobnoj pomoći	65
Solidarnost u slučaju terorističkog napada ili prirodne katastrofe ili katastrofe izazvane ljudskim aktivnostima	65
6.2. Prema većoj učinkovitosti ZSOP-a	67
Unaprjeđenje sposobnosti djelovanja europske unije : trajna strukturirana suradnja	67
Fleksibilnost u pogledu vanjske, sigurnosne i obrambene politike	67
Prilagodba financijskih mehanizama	68
Priznanje pravnog identiteta Europske unije	68
6.3. Usklađivanje vanjsko djelovanje	68
Predsjednik Europskog vijeća	68
Visoki predstavnik Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku	69
Osnivanje kolektivnog diplomatskog instrumenta	69
ZAKLJUČAK I PERSPEKTIVE	70
DODACI	71
KRATAK PREGLED KRONOLOGIJE EUROPSKE SIGURNOSTI I OBRANE	71
PREGLED TEKUĆIH I ZAVRŠENIH OPERACIJA U OKVIRU ESOP-A U SVIJETU	76
TEHNIČKI POJMOVNIK	78
POPIS KRATICA	81
BRZ ODGOVOR EUROPSKE UNIJE NA KRIZNE SITUACIJE : RASPODJELA BORBENIH SKUPINA (BG 1500) PO CIKLUSIMA OBVEZE ZA RAZDOBLJE OD 2008. DO 2011.	83
SADRŽAJ	84

Représentation permanente de la France auprès
de l'Union européenne

Représentation de la France auprès du Comité
Politique et de Sécurité de l'Union européenne

14, place de Louvain
1000 Bruxelles
tél. : +32 (0) 2 229 82 91
fax. : +32 (0) 2 229 82 80
www.rpfrance.eu